

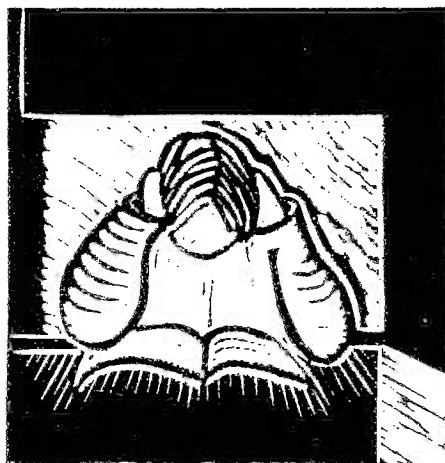
PAARUP SKOLE

25-ÅRS JUBILÆUM

INDHOLDSFORTEGNELSE

Hilsen fra rådmand Søren Møller	side 5
Snestrup og Paarup skolars historie indtil 1963 (Peter Ramskov Andersen)	side 6
Paarup Skole 1963-88 (Jørgen Tofte Henriksen)	side 30
Skolegangen i 1960'erne (Inge Eriksen)	side 42
Skolegangen i 1980'erne (Pia Eriksen)	side 43
Ansatte ved Paarup Skole	side 45
Hvor stammer oplysningerne fra?	side 49

Hilsen fra rådmand Søren Møller

Som rådmand for magistratens 4. afdeling er det mig en stor glæde at kunne bringe Pårup Skole en hilsen i anledning af skolens 25-års jubilæum.

Pårup Ny Skole kan i år fejre 25-års jubilæum, men skolens livstræ har rødder, som er langt ældre, idet de går helt tilbage til rytterskolen fra Frederik IV's tid i begyndelsen af 1700-tallet. Skolen har således været et samlingspunkt i lokalsamfundet igennem mange generationer.

Ligesom andre omegnskommuner har Pårup kommune op gennem 60'erne haft et kraftigt boligbyggeri, som naturligvis har sat sit præg på skolens udvikling. Dette indebar bl.a., at der kom flere skoleøgende børn i området, og både i 1965 og i 1967 blev Pårup Skole udvidet.

Ved kommunalreformen i 1970 blev Pårup kommune sammenlagt med Odense kommune, og Pårup Skole blev herefter en del af Odense kommunale Skolevæsen.

Efter yderligere nogle bygningsændringer i 1971 og 1978 er Pårup Skole i dag en fuldt udbygget to-sporet skole med bl.a. en skolefritidsordning til de mindste klassetrin. Skolen har omkring 600 elever og 60 lærere i dag.

Trods det faldende elevtal generelt i folkeskolen vil der også i fremtiden være behov for Pårup Skole. I følge kommunens befolkningsprognose vil skolens elevgrundlag være nogenlunde konstant under forudsætning af, at de planlagte nye boliger vil blive bygget.

Undervisningen af børn og unge er en væsentlig sag. Det omgivende samfund stiller stadig større krav til folkeskolen om forberedelse af den nye generation til

et samfund i en hastig udvikling, både i teknisk, økonomisk og social henseende.

Igennem de sidste to årtier har Odense kommune gennemført et stort arbejde med det formål at udvikle folkeskolen. I samarbejde med Folkeskolens Udviklingsråd har Odense Skolevæsen på mange områder foretaget pædagogiske udviklings- og forsøgsarbejder, som har været med til at præge skolelovgivningen, ligesom det har kunnet konstateres, at skoler i andre dele af landet har brugt vore modeller.

Pårup Skole har her været aktivt medvirkende i denne udvikling, idet skolen har deltaget på flere områder. Det fører for vidt at komme ind på dem alle, men skal jeg nævne et område, så har skolen lavet et interessant pædagogisk udviklingsarbejde omkring et aktuelt emne som energi i samarbejde med bl.a. kommunens energikonsulent. Her fik eleverne mulighed for at tilegne sig viden om produktion af forskellige energiformer og følgevirkninger deraf som ressourceknaphed og miljøproblemer.

Det er mit håb, at de økonomiske midler og interessen for forsøgs- og udviklingsarbejder i folkeskolen fortsat må være tilstede, så samfundets krav til de næste generationer kan opfyldes.

Med ønsket om, at skolens gode fællesskab også i fremtiden må blomstre, vil jeg hermed på Odense kommunes vegne bringe en tak til alle, der igennem de sidste 25 år på forskellig vis har haft og fortsat har deres tilknytning til Pårup Skole.

Søren Møller.

Snestrup og Paarup skolers historie indtil 1963

Tiden indtil 1722

Degneundervisning

Ingen ved, hvornår der første gang blev givet en offentligt organiseret undervisning i Paarup sogn. Efter reformationen indskærpede regeringen flere gange, at børnene skulle undervises i deres kristelige børnelærdom af præsten eller degnen. Om denne undervisning blev effektiv er usikkert, idet Paarup i 250 år ikke havde egen sognepræst. I 1566 blev Paarup kirke nemlig lagt ind under Gråbrødre Hospital i Odense. Hospitalet fik kirkens indtægter; til gengæld skulle hospitalspræsten også være præst for Paarup sogn, men da både han og degnen fik deres bolig i Odense, gik eller red de sandsynligvis ikke de ca. 5 km til Paarup tiere end højst nødvendigt.

Løsningen blev at ansætte en stedfortræder for degnen. Den først kendte i dette embede er Hans Rasmussen, som døde i 1716, 88 år gammel. Han havde da haft sit embede i 53 år og må altså være blevet ansat ca. 1663. Stillingen hørte ikke til de godt lønnede; der var ingen degnebolig, så Hans Rasmussen boede i et lille hus ved kirken. Huset var i 1716 så forfaldent, at det blev revet ned og genopbygget. I løn fik Hans Rasmussen ca. 2 tønder korn, nogle få snese æg til påske, samt hvad sognets beboere ville unde ham til højtiderne. Og det var meget lidt.

Ud over at hjælpe sognepræsten under gudstjenesten, holde orden i kirken m.m. var det Hans Rasmussens pligt at undervise i religion. Børnene var sikkert ikke glade for at blive hørt i Luthers

katekismus efter kirketid om søndagen, men andre undervisningstilbud var der ikke.

Baggrunden for rytterskolerne

I årene omkring 1700 kom pietismen til Danmark. Denne religiøse retning lagde stor vægt på, at børnene gennem systematisk undervisning fik »den rette saliggørende kundskab«, og det var derfor nødvendigt at indføre undervisning i læsning. I 1708 kom der en ny fattiglov, der bl.a. stillede krav om oprettelse af skoler i alle landets sogne. Loven fik ikke de store praktiske følger, og det blev af stør-

re betydning, at en del godsejere begyndte at oprette skoler på deres godser.

Men vigtigst blev det, at kongen, Frederik IV, i 1721 traf beslutning om at bygge skoler i ryttergodsdistrikterne, i alt 241 nye bygninger. I Paarup sogn ejede kongen, det vil sige staten, en stor del af gårdene, hvis indtægter delvis blev brugt til at finansiere de fynske rytterregimenter. Tanken var, at de nye skoler skulle bruges til undervisning af ikke blot soldaternes børn, men af alle børn fra sognet. Formålet med skolegangen var først og fremmest at indpode børnene sand kristendom og gudsfrygt, men ved siden af religionsundervisningen og læsningen blev der mulighed for at lære at skrive og regne, vel at mærke, hvis forældrene selv betalte for materialerne. Og hvis lærerne selv magtede fagene.

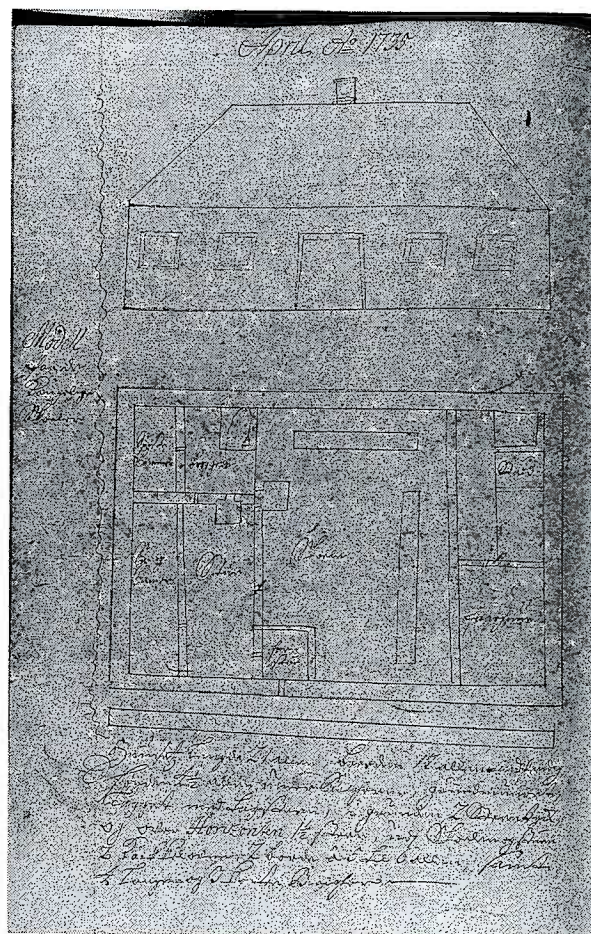
Rytterskoletiden 1722-1765

Den første skole i Paarup sogn

På Fyn skulle der bygges 20 rytterskoler, eller kongelige skoler, som de blev kaldt i samtiden. De fleste skoler kom til at ligge i sognene omkring Odense, hvor kongen ejede en stor del af jorden. De 20 bygninger skulle efter planen opføres i årene 1722-25 med 5 hvert år. For Paarup sogns vedkommende blev skolen anbragt i Snestrup, omtrent hvor Solgårdsvej i dag udmunder i Tarupvej. Det kan undre lidt, at skolen ikke blev bygget mere centralt i sognet, f.eks. ved kirken eller i Villestofte, der var sognets største landsby. Muligvis har naboskabet til Rugårdsvej spillet en rolle.

Allerede før skolebyggeriet blev påbegyndt, blev de 20 lærere ansat. Deres boglige lærdom var sikkert ikke overvældende; af de 20 var kun 4 studenter, og Christen Gregersen, der blev ansat i Snestrup, var ikke blandt disse 4. Inden han

kunne begynde i embedet, skulle han eksamineres af provsten i overværelse af justitsråd Iver fra ryttergodsets administration. Efter vel overstået eksamen skulle Gregersen tiltræde til Mikkelsdag, d.v.s. den 29. september 1721. Muligvis har han begyndt undervisningen rundt om i sognet, idet han fik løn fra ansættelsesdagen; til gengæld måtte han selv sørge for husly, indtil skolen blev færdig.

Der kendes ingen samtidig tegning af skolen i Snestrup, men i en af ryttergodsets protokoller på Landsarkivet i Odense findes denne grundplan fra 1735, der i store træk viser en fynsk rytterskoles indretning. De enkelte rum skulle anvendes til: spisekammer, sengekammer, bryggers, stue, skole, forstue, stald og fårehus.

Under tegningen står: Husets længde 21 alen, bredden 12 alen indvendig, højden $4\frac{1}{2}$ alen under bjælkerne, grundmuret, taget med tagsten, i grunden 2 sten tyk og over horisonten $1\frac{1}{2}$ sten, udi skolen og stuen 2 kakkellovne, 2 borde à 5 til 6 alen, samt 4 lange og 3 korte bjælker.

Den 17. april 1722 underskrev arkitekt Johan Cornelius Krieger kontrakten om at bygge de 20 fynske skoler, og skolen i Snestrup stod sandsynligvis færdig i foråret 1723, idet Christen Gregersen underskrev et brev, som blev afsendt fra Paarup skole i juni 1723. I byggeperioden havde rytterbønderne dels måttet hjælpe med transport af materialer og dels måttet huse håndværkerne. Den færdige skole var sammen med kirken - og måske en del af Tarupgård - den eneste grundmurede stenbygning i sognet, selv om den i dag ville gøre et beskedent indtryk med en længde på ca. 12 m og en bredde på ca. 7 m. I huset skulle der være en skolestue på ca. 30 m², og resten af arealet optoges af lærerens bolig og et par rum til stald. Som en ren overdådighed var der murstensgulve og endvidere hele 2 kakkelovne.

Undervisningen og lærerne

De ydre rammer var således i bedste orden, og det var derefter Gregersens opgave at sørge for, at undervisningen også blev det. Børnene skulle gå i skole fra deres 5. år, 8 timer om dagen i sommerhalvåret og 6 i vinterhalvåret. Børn over 8 år kunne dog nøjes med at være i skole den halve dag, så deres arbejdskraft kun-

ne udnyttedes hjemme. Til gengæld risikerede forældrene fængsel på vand og brød, hvis de holdt deres børn borte fra undervisningen.

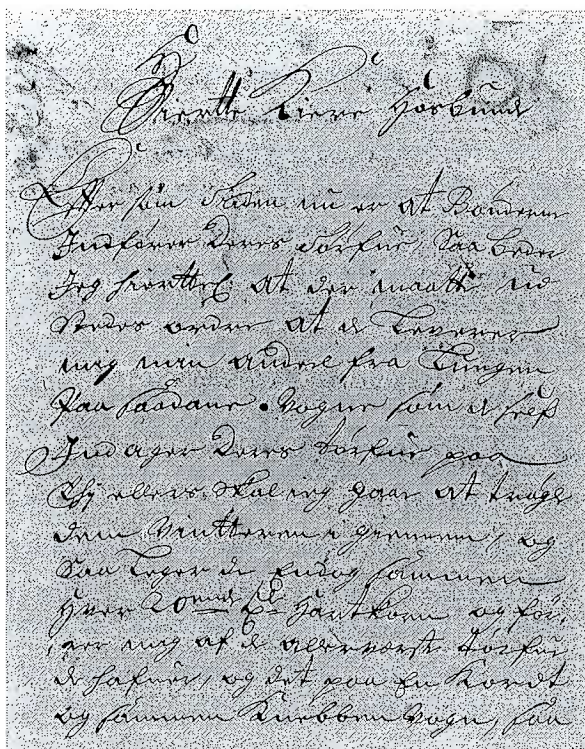
Som tidligere var det grundlæggende i undervisningen religionen. Hver skoledag skulle begynde og slutte med bøn og salmesang, og alle børnene skulle ligge på knæ, mens morgenbønnen læstes. En vigtig del af lærernes arbejde bestod i at indterpe Luthers katekismus, der skulle kunnes udenad. Endvidere skulle børnene lære at læse indenad, mens skrivning og regning som nævnt krævede ekstrabetaling. Som løn for sin møje med undervisningen og med at forhindre, at børnene øvede hærværk og brugte skældsord eller utugtig tale, skulle Christen Gregersen have 2 rigsdaler i løn om måneden og ret til at lade 2 køer og 6 får græsse sammen med bøndernes dyr. Og ikke mindst vigtigt var det, at han var fritaget for at betale skat.

Alt burde således være lagt vel til rette for at give børnene i sognet en god undervisning. Desværre er der ikke bevaret papirer, der fortæller noget om børnenes udbytte af skolegangen; til gengæld findes der nogle breve, der viser, at forholdet mellem skole og hjem til tider var noget anspændt. Allerede i juni 1723 gik det galt. Christen Gregersen skrev et gri-

Den stenplade, der i dag findes i Paarup skoles forhal, sad oprindeligt over døren i rytterskolen. Tavlen blev først opsat i 1727, da den kom fra København med skib til Fåborg, hvorfra den blev fragtet til Snestrup. Inskriptionen roser Frederik IV's indsats for skolebyggeriet.

bende brev til sin overordnede, regimentsskriver Hans Langsted i Odense, hvori han klagede over, at han blev groft snydt af bønderne, når disse skulle levere ham de tørv, de var pligtige til. Der var også problemer med taget på den nybyggede skole, idet der ikke var en tør plet i huset, når det regnede. Endvidere bad Gregersen så mindeligt om, at han måtte få bevilget et nyt reb til kirkeklokken, da det, han havde fået, var for kort. Og han ville også gerne honoreres for ulejligheden med at gå fra skolen til kirken både morgen og aften for at ringe med klokken.

Første side af en af Christen Gregersens klageskrivelser til regimentsskriveren i 1727 (retskrivningen er moderniseret):

»Hjerte kære husbonde.

Eftersom tiden nu er, at bønderne indfører deres tørv, så beder jeg hjerteligt, at der må udstedes ordre, at de leverer mig min andel fra lyngen på sådanne vogne, som de selv indager deres tørv på. Thi ellers skal jeg gå at trygle dem vinteren igennem, og så lægger de endog sammen hver 20. tønde hartkorn og fører mig af de allerværste tørv, de har, og det på en kort og sammenkneben vogn, så...«

Klagerne fortsætter på de næste 3 sider.

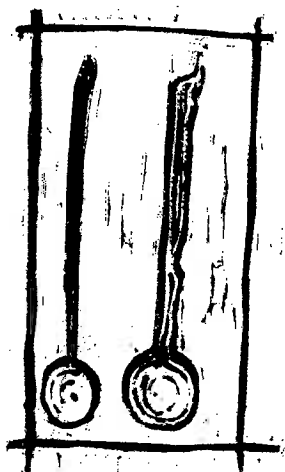
Nogle år senere kom andre problemer i forgrunden. Biskop Lodberg ventedes på visitats i sommeren 1727, og skolemesteren ville gerne, som han var pligtig til, have børnene inddelt i klasser, men det var lidt vanskeligt, når der kun mødte få, og de, der kom, kun kom en gang imellem. Hverken præstens eller lærerens formaninger havde hjulpet, og Gregersen bad om, at Hans Langsted ville lade en ordre til at møde frem i skolen oplæse næste søndag efter gudstjenesten. Så var der måske håb om, at børnene mødte om mandagen.

Om efteråret afsendte Gregersen en ny klagesang. Bønderne ville stadig ikke yde, hvad de var pligtige til, og han opremsede alle de forsømmelige med navn, så regimentsskriveren kunne tage affære. Forholdet til befolkningen må efterhånden være blevet temmelig anspændt, for Gregersen tryglede sin overordnede om hjælp, idet han hævdede, at han ikke turde forlade skolen en time, fordi hans fjender lurede på ham. Hans Langsteds eventuelle svar kendes desværre ikke, Christen Gregersens videre tilværelse heller ikke. Han døde i 1729, 56 år gammel, efter kun 8 år i embedet. Hans vanskeligheder kan måske delvis forklares ved, at han skulle iværksætte noget nyt og uprøvet, at han sandsynligvis havde en mangelfuld uddannelse bag sig og ved, at han først overtog stillingen i Snekstrup i en fremrykket alder. Men en del af svaret må også tillægges sognets befolkning, der for en stor dels vedkommende sikkert havde svært ved at se det fornuftige i at betale dyrt for noget, som man hidtil havde klaret sig godt foruden.

Det er stærkt begrænset, hvad der findes om Snekstrup skole i resten af ryttergodstiden, hvad der måske kan skyldes, at den nye lærer, Hans Hofmann, var en mere omgængelig natur, og at dagligdagen gik roligt. Det er dog muligt, at han beskæmmet dukkede hovedet, da rege-

ringen i 1737 udsendte en almindelig opsang angående undervisningen i rytterskolerne. Man havde nemlig på højeste sted med mishag fornemmet, at ungdommen ikke fik meget udbytte af undervisningen, og at vankundigheden blandt almenen endnu skulle være meget stor. Som mulig forklaring anførtes, at kristendommen hos såvel børnene som lærerne måtte være lunken. For at udbedre manglerne skulle det undersøges, om skylden lå hos forældrene, præsterne eller lærerne. Måske hjalp det lidt, at major Kyhl på Tarupgård havde foræret skolen et eksemplar af Christian IV's bibel. I hvert fald erklærede biskop Ramus i 1745, da han visiterede i Paarup sogn, at ungdommen var vel oplyst, hvad Hans Hoffmann må have haft sin del af æren for.

På det mere jordnære plan sørgedes der godt for vedligeholdelsen af skolebygningen. Taget var et svagt punkt, idet tagstenene let blæste af, og i 1735 måtte der lægges 30 nye på, ligesom reparationen af soklen og bageovnen samt almindelig udbedring af væggene i alt kostede næsten 7 rigsdaler. Nogle år efter var der blevet råd til at lade teglstensovnene i rytterskolerne udskifte med jernkakkellovne, der varmede bedre og brugte mindre brændsel. Det kunne også mindske det tilbagevendende problem med bøndernes uvilje mod at køre brænde til skolen, hvad skoleholderne havde klaget over.

Fra rytterskole til folkeskole 1765-1808

Degn og lærere

I løbet af 1700-tallet begyndte staten at sælge ud af ryttergodset, idet hele systemet efterhånden var blevet forældet, og i 1764-65 kom turen til den fynske del af godset. Det betød, at regimentsskriveren forsvandt som led i administrationen af skolevæsenet, men i det daglige arbejde mærkede læreren sikkert ikke den store forskel. Nu som før blev det almindelige tilsyn med skolen og dens undervisning varetaget af præst, provst og biskop, og skoleholderen Rasmus Hofmann, der havde overtaget stillingen efter sin far i 1747, kunne fortsætte med at indpode børnene lærdom, fra 1766 i samarbejde med den nye degn Lars Limkilde. Fra senere visitatser vides, at biskoppen var rimeligt tilfreds med Limkildes arbejde, som det afspejlede sig, når både skoleholder og degn i kirken skulle demonstrere, at de formåede at katekisere, d.v.s. samtale med børnene om religiøse emner.

Men det var på et hængende hår, at Limkilde beholdt sit embede. Kort efter sin udnævnelse til degn giftede han sig, men i november 1766 måtte sognepræsten, Christian Bruun, underdanigst meddele biskoppen, at Limkildes kone havde fået et barn mindre end 6 måneder efter brylluppet. Det var en alvorlig sag for en degn, der blev regnet med til den gejstlige stand, og sagen kunne medføre afskedigelse. Så galt gik det dog ikke; pastor Bruun lagde et godt ord ind for degnen, og efter at sagen havde været til afgørelse i København, slap Limkilde med at betale en bøde til Gråbrødre Hospital.

Skoleholder Hofmann døde i 1777 efter 30 år i Snestrup skole. Skiftet efter ham viser noget om de materielle kår, han havde levet under. Den kontante årsløn var på 30 rigsdaler, og dertil kom nogle mere usikre indtægter. Således var det skik, at hver konfirmand betalte 1½ mark til læreren, der på den konto havde 1 rigsdaler, 4 mark og 8 skilling til gode. Hofmann havde ejet en halv snes bøger, bl.a. 2 teologiske værker på henholdsvis tysk og latin. Endvidere var der nogle tyske og danske sange samt en del noder. Boets endelige overskud blev på ca. 96 rigsdaler, heri medregnet 6 får, 1 vædder og 1 ko i stalden.

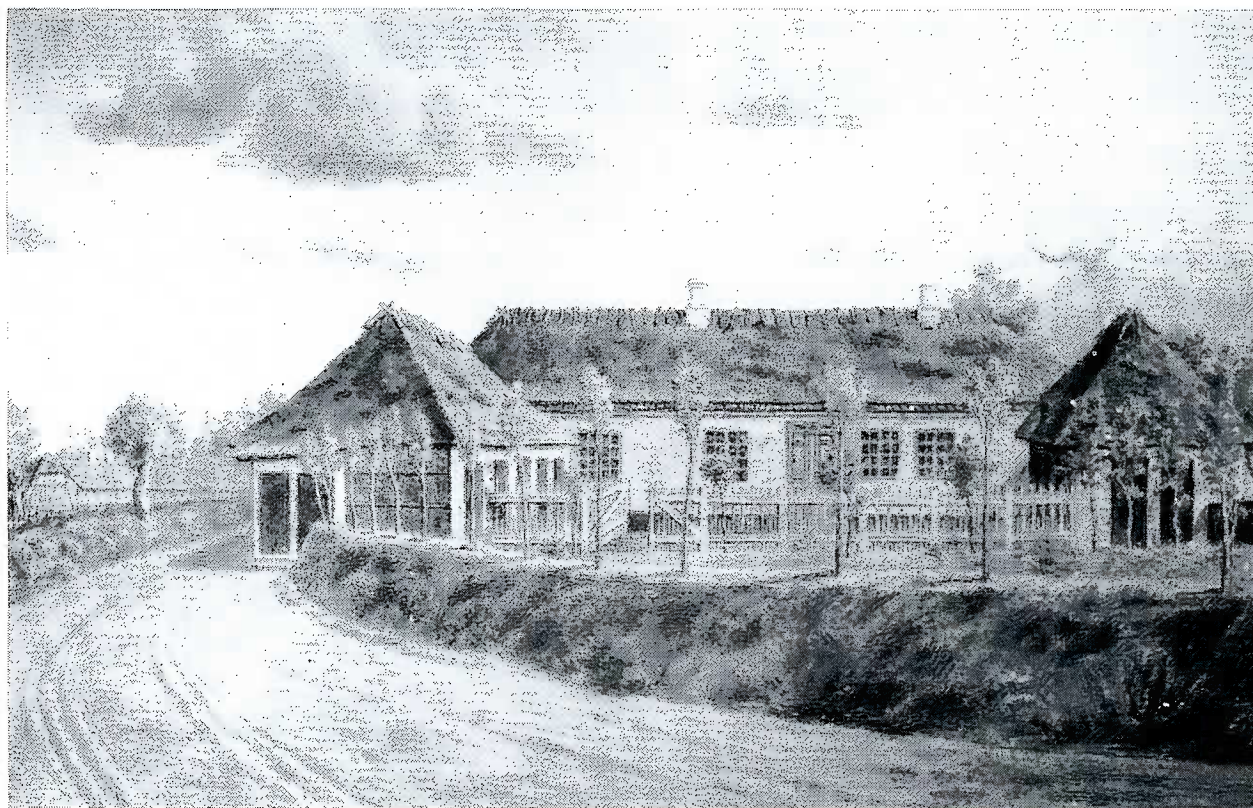
Det er usikkert, hvornår den næste skoleholder kom til Snestrup. Men ved en barnedåb i 1780 optrådte skoleholder Christian Seidler som fadder. Og næste år fik han selv en datter døbt; hans kone var datter af bødlen i Hjerup, og ved

dåben var skarpretter Stengel fra Odense fadder. Ellers vides der ikke meget om Seidler; i 1787 fik han ved bispevisitationen det skudsmål, at han katekiserede meget bedre end degnen Lars Limkilde. I 1789 flyttede Seidler til Søndersø som degn.

I 1790'erne svingede børnetallet i skolen mellem 70 og 90, mens der stadig kun var én lærer. Det var Jørgen Naur Nue, som i biskoppens bedømmelse gik frem fra at katekisere som en »begynder« i 1793 til at få bemærkningen »ikke ilde« i 1799. Det var formodentlig den samme Nue, der i Odense Latinske skole fik den karakteristik, at han var af »skikkeligt nemme, men mangler lyst til arbejde«.

Skolen ved århundredskiftet

Fra 1800 foreligger en indberetning, der for en sjælden gangs skyld fortæller no-

Det eneste kendte billede af Snestrup skole. Af den gamle rytterskole var der efter gentagne om- og tilbygninger ikke meget tilbage. I baggrunden ligger Lykkegård. Dateringen er ukendt.

get om såvel skolebygningen som om læreren og den undervisning, han gav børnene. Den gamle rytterskole havde bevaret sin oprindelige rumopdeling med skolestue og lejlighed til læreren, men skolestuen var dog muligvis på et tidspunkt blevet forøget med de gamle staldrum, idet det nævnes, at sognets beboere havde ladet bygge et hus til lade og kostald, ligesom skoleholderen selv havde ladet bygge til. Den daværende lærer hed Peter Christian Dreesen og var som sine forgængere heller ikke seminarieuddannet. Til gengæld var han fra ungdommen af vel øvet i kristendoms-lære, skrivning og regning, ligesom han også havde lidt kendskab til geografi, historie og naturlære. Den kontante løn var nu på 32 rigsdaler, og til skolen hørte en jordlod, der var stor nok til, at 2 køer og 2 får kunne græsse på den. Til lønnen hørte også godt 2 tons hø, lige så meget halm, samt 14 små læs tørv. Til gengæld for alt dette blev 56 børn undervist i læsning, religion, skrivning, regning, danmarkshistorie og lidt naturhistorie og naturlære.

Tiden 1808-1870

Nyt skoletilsyn

I almindelighed regnes året 1814 for skelsættende i den danske skolehistorie, idet Frederik VI i dette år underskrev forordningerne »Om almueskolevæsenet på landet og i købstæderne«, som kom til at danne ramme om skolens udvikling i 1800-tallet. Men forordningerne havde en forgænger, nemlig et foreløbigt reglement, som fra 1806 fastsatte regler for skolevæsenet på øerne. Selv om krigen med England ikke kunne fremme investeringer i skolevæsenet, lykkedes det for amtets skoledirektion at få organiseret et nyt skoletilsyn med skolekommissioner i alle sogne. Sognepræsten var født medlem, justitsråd Leth på Ålækkegård blev

som sognets største jordejer skolepatron, og endelig blev gårdmændene Jeppe Knudsen fra Snestrup og Rasmus Andersen fra Skovsgård skoleforstandere. Skolekommissionens forhandlingsprotokoller er bevaret fra starten i 1808 og frem til 1858, og i hele denne periode giver den et glimrende indblik i, hvordan sognets skolevæsen blev administreret, ligesom den kaster lys over den daglige undervisning.

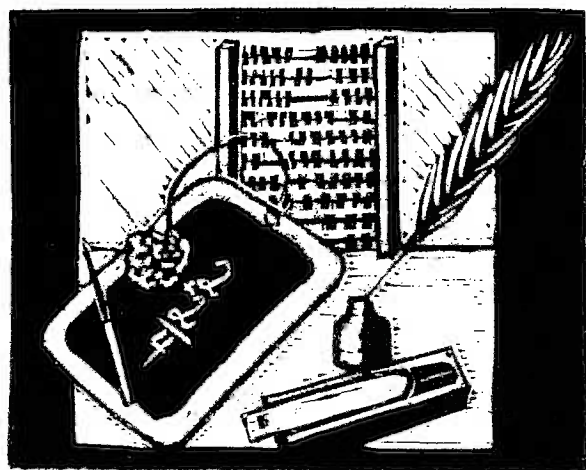
P. Chr. Andersen

Det meste af det 19. århundrede blev Paarup sogns skolevæsen præget af, at der kun var 3 ene- eller førstelærere: Peder Christian Andersen fra 1810 til 1841, Ole Hansen Nissen fra 1841 til 1883 og sønnen Johannes Mitballe Nissen fra 1883 til 1915. Den første af disse lærere, P. Chr. Andersen, er også den første, om hvem der findes et ret righoldigt materiale til belysning af hans liv og arbejde, det være sig i positiv eller negativ retning.

Peder Christian Andersen blev født i Brændekilde-Bellinge sogn i 1781 som søn af et gårdmandspar. I 1791 gik han i Odense Latinskole, hvor han blev til 1801. Udtalelserne om ham i skoleårene var ikke overstrømmende. De spændte fra »skikkelig, temmelig flittig, men har ingen dømmekraft« i 1793-94 til »noget flittigere end i fjor, men dog hverken hvad han kunne eller burde være« i 1799-1800. Dog blev han i 1801 sendt til København med karakteren »ej urosværdig« for at tage studentereksamen, selv om hans medfølgende udtalelse ikke var særlig rosende.

Om han drømte om at læse videre vides ikke, og i 1805 blev han skoleholder i Korup, hvorfra han i 1810 kom til Snestrup som afløser for Hans Nielsen Vikkelsøe. De ydre rammer for hans arbejde blev ikke ændret, hverken ved forordningerne af 1806 eller skoleloven af 1814, og

den største ændring lå måske i det ændrede tilsyn med skolen. Muligvis erkendte både Andersen og hans overordnede visse mangler i hans uddannelse, for i sommeren 1811 var skolen lukket i 3 måneder, dels på grund af høsten, og dels fordi Andersen efter amtsprovstens indbydelse havde været i Kerteminde, formentlig til videreuddannelse.

Skolekommissionens arbejde

En vigtig del af skolekommissionens tilsyn foregik 2 gange om året ved den halvårslige eksamen, der fandt sted ca. 1. maj og 1. november. Børnene i de to klasser skulle overhøres i deres kundskaber; for 2. (og ældste) klasses vedkommende drejede det sig om læsning, forståelse af det læste, religion, bibelhistorie, geografi, skriftlæsning, skrivning, stavning og grammatik, naturkundskab, hovedregning og tavleregning. I hvert fag blev der givet karakterer efter en skala fra 1 til 7, hvorefter gennemsnittet blev beregnet. De dygtigste fik overrakt en bog som præmie, og havde de den fornødne alder, blev de udskrevet af skolen for at gå til konfirmationsforberedelse. Eksamen, der normalt varede det meste

af dagen, foregik som regel uden problemer; en enkelt gang (i 1814) udeblev såvel sognepræsten som hans afløser på grund af sygdom og uden at sende rettidigt afbud. De resterende kommissionsmedlemmer begyndte så eksamen på egen hånd, idet de dog undlod at høre børnene i religion, fordi kun præsten som fagmand kunne give karakterer i dette fag.

Et andet vigtigt arbejdsområde for skolekommissionen var at kontrollere børnenes forsømmelser og at inddrive bøderne for disse. Da mange børn forsømte jævnligt - mere eller mindre frivilligt - udgjorde bøderne undertiden en ikke ringe del af skolevæsenets indtægter. Det var derfor kun naturligt, at kommissionen efter statsbankerotten i 1813 og den deraf følgende pengeforringelse seksdoblede bøderne for at holde trit med inflationen. Det var de to skoleforstandere, der havde det ubehagelige hverv at opkræve pengene hos sognets beboere, og hele bødeordningen var sikkert medvirkende til, at skoleforstanderne ofte søgte at slippe for deres borgerlige ombud så hurtigt, det var dem muligt.

Skolekassen havde også andre indtægter end bøderne. Sognets gårdmænd og husmænd måtte yde bidrag i forhold til deres hartkorn, og da Peder Christian Andersen i 1815 fik bevilget en mindre lønforhøjelse, blev der udarbejdet en liste over, hvem der skulle betale hvor meget. Af listen ses det, at skoledistriktet ikke omfattede hele sognet, idet kun en del af beboerne i Villestofte blev medregnet. Det skyldtes, at skolen ikke lå særlig centralt i sognet, idet skolelovens ideal var, at ingen børn måtte have mere end $\frac{1}{4}$ mil til skolen, og flere havde faktisk næsten den dobbelte afstand at gå på de ofte ret ufremkommelige veje. Derfor gik børnene fra det yderste Villestofte i skole i Korup; til gengæld fik skolen i Snekstrup børn fra Bolbro, Snapind og Ravnebjerg. Afstanden var sikkert også

afgørende for, at en ansøgning fra Kroghøjs ejer om at komme til at høre under Ubberud skoledistrikt blev imødekommet.

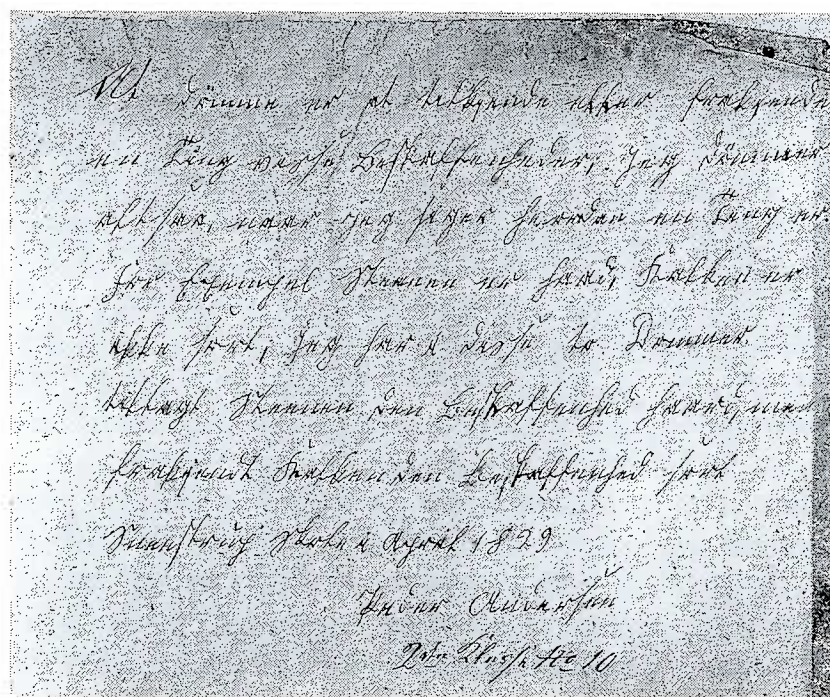
I årene efter 1814 var der omkring 80 børn i skolen, og selv om de 2 klasser kun mødte hver anden dag, var pladsen i den gamle bygning trang. I 1815 søgte Andersen om at få skolen ombygget indvendigt; skolekommissionen anbefalede ansøgningen, men byggeriet var først afsluttet 5 år efter. Selv efter ombygningen var skolen på ingen måde præget af overdådighed. I 1823 bestod møblementet i skolestuen af 7 borde med bænke, et kateder, en rød og en blå reol samt en kakkelovn og en trappe op til loftet. Bogsamlingen bestod af ca. 300 bøger, men om mange af dem oplyses det, at de var gamle og ubrugelige. Blandt de brugelige dominerede de religiøse bøger og læsebøgerne, men der fandtes dog også bøger til både historie, geografi og sang.

Indbyrdes undervisning

I den ovennævnte inventarfortegnelse fandtes også nogle tabeller angående den indbyrdes undervisning, selv om denne

metode endnu ikke var indført i Snekstrup skole. Systemet stammede fra England, og i de økonomisk hårde tider efter napoleonskrigene blev det med iver modtaget af Frederik VI som et middel til at effektivisere undervisningen for en billig penge. Et grundtræk ved metoden var nemlig, at en enkelt lærer ved at bruge udvalgte elever som hjælpere kunne undervise en stor børneflokk på én gang i ét lokale. Metodens modstandere fremhævede, at den indbyrdes undervisning kun fremmede åndløst terperi, men regeringen veg ikke tilbage for at lægge pres på de lokale skolemyndigheder, f.eks. ved at hænge de mindre aktive ud som modstandere af den gode sag eller ved kun at forfremme de præster, der arbejdede aktivt for metoden.

I Paarup sogn slog den nye sognepræst, Nicolaj Brummer, til lyd for indførelsen af den indbyrdes undervisning. Hans argumenter var bl.a., at det var bevist, at børnene gjorde hurtig fremgang i at læse, skrive og regne under den indbyrdes undervisning, at børnene blev vænnet til større orden og nøjagtighed, at det var kongens udtrykkelige vilje, at sy-

Den 13-årige Peder måtte ved eksamen i 1829 skrive disse visdomsord: »At dømme er at tilkende eller frakende en ting visse beskaffenheder; jeg dømmer altså, når jeg siger, hvordan en ting er. For eksempel stenen er hård, kalken er ikke sort; jeg har i disse to domme tillagt stenen den beskaffenhed hård, men frakendt kalken den beskaffenhed sort«.

stemet blev indført og sidst, men ikke mindst, at læse-, skrive- og regnetabeller efter højere ordre var indkøbt og betalt. Derfor skulle man gå over til indbyrdes undervisning i Snekstrup skole, når lærer Andersen havde fået det fornødne kendskab til den. Endvidere skulle der indkøbes nogle flere hjælpemidler til undervisningen, bl.a. 8 pegepinde, 8 blikskilte til lærerens hjælper, samt en fløjte.

I september 1826 kunne Andersen oplyse, at han efter at have været på studietur til Sanderum og Ubberud havde set, at den indbyrdes undervisning var en »overmåde nyttig og særdeles agtværdig metode«, og at metoden var indført i Snekstrup skole fra den 22. august 1826.

Den indbyrdes undervisning blev kun dyrket i nederste klasse, og i henhold til forskrifterne skulle det ske efter et stramt reglement. Der findes ingen beretninger om, hvordan praksis var i Snekstrup skole, men meningen var, at børnene skulle lave så meget af arbejdet som muligt. Derfor udnævntes en hjælper, der skulle sørge for uddeling af de nødvendige tabeller, pegepinde m.m. Selve undervisningen blev foretaget af bihjælper, der hver blev udrustet med en af de nyindkøbte pegepinde samt et af blikskiltene som tegn på deres værdighed.

Skoledagen begyndte med, at børnene marcherede ind i skolestuen og trådte an foran læreren. Det blev efterset, om alle havde rene ansigter og hænder, og derefter gav læreren besked om, hvilke tabeller bihjælperne skulle bruge. Tabellerne blev taget frem fra det nyindrettede skab over kakkelovnen, og på et fløjtesignal fra læreren gik bihjælperne fulgt af 4-5 børn til det sted i lokalet, hvor undervisningen skulle foregå.

Dagens første time var i læsning, og »læseskolen« bestod af 80 tabeller. De første indeholdt alfabetet, og når bihjælperne havde indterpet deres undergivne dette, gik man videre til at indlære stavel-

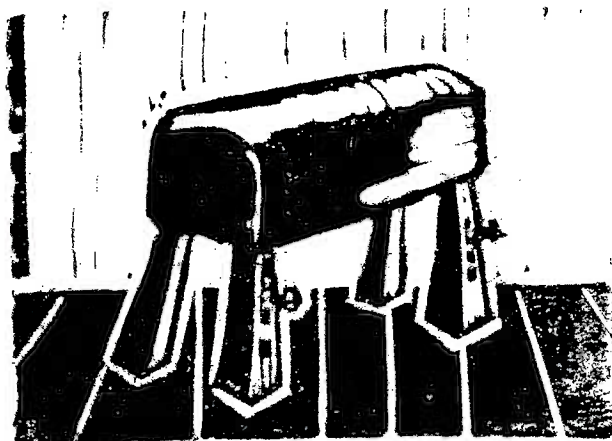
ser: ba, be, bi, bu og så videre. Derefter kom korte ord, så længere, og inden børnene skulle lære at sætte ordene sammen til sætninger, måtte de mestre nyttige ord som f.eks. »generalkvartermesterstab« og »borgerofficersuniform«. Læseskolens tabeller sluttede med sætninger af opbyggelig art og med Jesu liv i hovedtræk.

Skrive- og regneskolens tabeller startede ligeledes med det enkle og fortsatte med det mere udviklede. Børnene begyndte med at skrive i sand med jernpinde, derefter med grifler på skrivetavler, og først til sidst fik de lov at bruge det dyre papir. For at forhindre at hele undervisningen blev for mekanisk, indførtes faget »forstandsøvelser«, der skulle træne børnene i tænkning, mens de dygtigste børn kunne få lidt geografi som belønning.

Hvorvidt hele denne eksercits med tilhørende fløjte-triller og marcher rundt i det lille skolelokale blev praktiseret i fuldt omfang i Snekstrup skole vides som sagt ikke. Forhåbentlig har den sunde fornuft mildnet de værste af metodens udskejelser. Et indblik i skolens hverdag gives dog af de skriftlige oplysninger, som pastor Brummer efterlod sig. Han var pligtig til at føre tilsyn med skolen, hvad han gjorde flittigt gennem en lang årrække. I 1826 besøgte han skolen 17 gange, i 1827 21 gange, og fra 1829 kom han ca. 40 gange om året. Han har altså haft rig lejlighed til at danne sig et indtryk af skolen og dens lærer ved de næsten ugentlige visitter. I løbet af et besøg blev børnene prøvet i stavning, læsning og skrivning, og det fremgår af skolebesøgelsesprotokollen, at der også brugtes læsebøger, således at børnene ikke udelukkende var henvist til tabellerne på væggen. Der lagdes stadig megen vægt på religionen, og sognepræsten supplerede lærer Andersens undervisning ved undertiden at gennemgå den bibeltekst, der

skulle prædikes over den følgende søndag.

Skolen bød dog også på andet end boglige fag. I 1828 blev der anlagt en gymnastikplads til brug for drengene, og der blev indkøbt en »springmaskine« og et ligevægtsbræt. Pastor Brummer indberettede i 1839, at Andersen som student ikke havde lært gymnastik, men at hans undervisning alligevel var udmærket. I øvrigt havde der tidligere været undervist i militære øvelser af en dragon fra Fynske Regiment Lette Dragoner. Egentlig burde der også have været mulighed for undervisning i svømning, men da der var 3/4 mil til nærmeste svømmeplads, kunne dette ikke lade sig gøre.

Pengerigelighed, byggeri og en personsag

I slutningen af 1820'erne havde skolekassen penge nok til at købe de ovennævnte gymnastikredskaber. Kassen skulle dække udgifterne til bøger og andre undervisningsmaterialer, og den fik sine indtægter fra bl.a. en afgift på jorden, fra bøder for ulovlige forsømmelser og fra frivillige gaver og indsamlinger i kirken. I 1828 var den samlede indtægt ca. 23 rigsdaler,

hvoraf ca. 10 rigsdaler kom fra bøderne. Med de frivillige ydelser stod det knap så godt til. Regnskaberne viser regelmæssigt, at der intet indkom ad frivillighedens vej, og det blev til sidst så påfaldende, at skoledirektionen krævede attest for, at der blev foretaget de lovfalede indsamlinger. På trods af den manglende offervillighed lykkedes det at opsamle en formue på ca. 50 rigsdaler i skolekassen, hvad der fik skoledirektionen til at kræve, at beløbet blev udlånt eller indsat i en sparekasse. Skolekommissionen smølede så længe som muligt, men måtte til sidst indrykke en annonce i Fyens Stifts Adresseavis med tilbud om udlån af 50 rigsdaler, men ingen meldte sig, måske fordi lånets løbetid var usikker, og det lykkedes skolekommissionen at forhale sagen i endnu 2 år, inden pengene blev indsat i sparekassen.

Skolekassens forholdsvis velstand betød ikke, at sognets skolevæsen ikke havde problemer, og en del af skolekommissionens modvilje mod at låne pengene ud kan måske forklares ved, at dens medlemmer var klar over, at skolen trængte hårdt til både reparation og udvidelse. Også andet trængte til at udbedres. Fremmødet i skolen var langt fra så godt, som det kunne ønskes; mange forældre holdt jævnligt deres børn hjemme, selv om der kun var skolegang hver anden dag. Skolekommissionen bestemte derfor, at bøderne skulle forhøjes til 3, 6, 12 og 24 skilling for henholdsvis 1., 2., 3. og 4. ulovlige forsømmelse, og som en ekstra skærpelse skulle der betales det samme ved udeblivelse fra kirken. Det fremgår ikke, om det drejede sig om fravær ved konfirmationsforberedelsen eller fra søndagsgudstjenesten.

I 1834 indså skolekommissionen, at det var uundgåeligt med en udvidelse af skolen. Men skolekassens formue var ikke stor nok, og man foreslog derfor en 2-årig skat på sognets landbrugsjord for at

skaffe den nødvendige kapital. At langt fra alle var begejstrede for at betale til det nye byggeri var sognefoged Hans Rasmussen i Snekstrup et eksempel på. Han forsøgte at slippe for at betale med den begrundelse, at han havde været lægdsmand i 30 år. Måske betød det også noget, at han ikke havde børn i den skolepligtige alder.

Omtrent samtidig med byggesagen startede den første af de personkonflikter, der kom til at præge Paarup sogns skolevæsen de næste 30 år. De første vanskeligheder begyndte, da Åløkkegårds nye forvalter, Danquart Neergård, blev medlem af skolekommissionen. Han havde ikke meget til overs for den foregående skolepatrons arbejde i kommissionen og ragede straks uklar med pastor Brummer, der måske havde været vant til at have det afgørende ord i mange år. Neergård ønskede rimeligt nok at blive underrettet om, hvad der blev foretaget af reparationer på skolen m.m. og gjorde en påtegning på 1834-regnskabet i den anledning. Det fik Brummer til i et brev til skoledirektionen at kalde Neergård »en grausamer Kerl«, som han ville have så lidt berøring med som muligt.

Næste sammenstød kom over byggeriet. Der var blevet udarbejdet et overslag på i alt 318 rigsdaler, og Neergård ønskede arbejdet udbudt i licitation, hvad resten af kommissionen absolut ikke ville have. Det hang måske sammen med, at Brummer og sognefoged Hans Rasmussen havde købt to egetræer til tømmer til skolen. Brummer mente, at Neergård burde betale for sin del af træerne, men indtil videre beholdt han dem af frygt for Neergårds »sorte sind og lumskhed«. Sagen gik til Danske Kancelli i København, der vaklede lidt i sin holdning, men enden på det hele blev dog, at der fandt licitation sted. Samtidig rejste der sig en stemning i sognet mod udvidelsen, som mange frygtede blev for kostbar. Neer-

gård spurgte i et brev biskop Faber, hvad der egentlig var blevet bestemt vedrørende Snekstrup skoles udvidelse, og biskoppen svarede, at han kunne huske, at det mundtligt blev vedtaget, at der skulle laves en udvidelse af skolestuen, samt opføres et lokum.

På dette tidspunkt (årsskiftet 1836-37) var forvalter Neergård sikkert ikke ked af, at han efter sit ægteskab med Anna Cathrine Leth på Åløkkegård kunne flytte til Jylland. Og Brummer var særdeles veltilfreds med at slippe af med sin modstander. - Det længe omstridte byggeri blev færdigt i sommeren 1837.

Lærer Andersens tragedie

Uenigheden mellem skolekommissionens medlemmer havde næppe nogen indflydelse på dagligdagen i skolen. Derimod kan børnene ikke have undgået at være vidende om de problemer, der var med deres lærer. Op gennem 1820'erne og begyndelsen af 1830'erne gav skolekommissionen regelmæssigt udtryk for tilfredshed med Andersen og hans undervisning, og den første kritik af ham kom i 1835 og drejede sig om skriveundervisningen. Så hjalp det ikke, at kommissionen tidligere havde rost Andersen for, at han opmuntrede børnene til velanstændighed og god opførsel, samt vågede over deres sædelighed. Muligvis dækkede man i nogen grad over Andersen, for først i 1840 henvistes der i kommissionens forhandlingsprotokol til, at biskop Plum ved en visitats i 1827 gav Andersen en meget skarp påmindelse i skolejournalen, og at den gentoges i 1833 og 1838. Det fortælles ikke, hvad der var i vejen, men sagen var, at lærer Andersen drak.

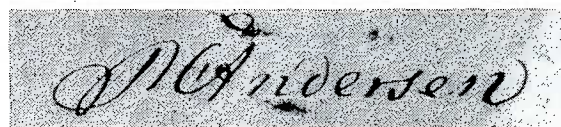
Den triste afslutning på Andersens tid som lærer hang måske sammen med hans private forhold. Hans første kone døde i 1816, og snart derefter giftede han sig

med den 19-årige Ellen Marie Nielsdatter fra Hårslev, med hvem han fik 3 børn. Hun var i perioder sindssyg, og det betød (med pastor Brummers ordvalg), at Andersens husvæsen var noget derangeret. Tilmed optrådte han offentligt i beruset tilstand, og Brummer beklagede sig i en skrivelse til skoledirektionen over, at Andersen i beskænket tilstand var ondskabsfuldheden selv, og at han havde gjort skandale ved en begravelse, hvor han på grund af fuldskab dårligt kunne stå på benene og langt mindre synge over graven.

Det var således forståeligt, at Andersen i en indberetning fra 1838 blev betegnet som et »mådeligt subjekt«, og at undervisningen i den af ham bestyrede skole var mådelig. Og det er også forståeligt, at skolekommissionen i april 1839 indførte i protokollen, at »skolelærer hr. Andersen føler og erkender sikkert, at han formedelst tiltagende alder og andre årsager ikke længere kan varetage sine pligter i skolen...«, og at man derfor foreslog at skaffe ham en medhjælper. For Andersen var problemet, at han selv skulle betale hjælpelærerens løn, hvad han dårligt kunne, når han også skulle forsørge sin familie. Efter mange skrivelser ansattes Christoffer Otto Lindballe, der årligt skulle have 120 rigsdaler af Andersen, hvad der ikke betød overdådighed for nogen af dem. Selv om Lindballe rostes af skolekommissionen for sit arbejde, holdt han kun ud i stillingen lidt over et år. Grunden var måske bl.a., at han ikke kunne få, hvad Andersen havde lovet at betale ham, og pastor Brummer kunne kun yde Lindballe den trøst, at man jo ikke kunne plukke hår af en skal-det.

Endnu en hjælpelærer blev ansat; han skulle have kost og logi i skolen, hvad der ikke var nogen vellykket ide. Andersen fortsatte med sit drikkeri og med at »føre et slet levned og et ugudeligt hus«, og

omsider tabte skolekommissionen tålmodigheden. Brummer lagde pres på Andersen for at få ham til at søge sin afsked, da han (Brummer) hverken »for Gud eller mennesker kan forsvare, at der foregår et så ryggesløst og ugudeligt levned, som der føres i degneboligen«. Andersen forsøgte et forsvar ved at hævde, at han ikke kunne enes med den nye hjælpelærer på grund af dennes »urolige og alt for overdrevne spøgefulde opførsel mod adskillige fruentimmere i huset«. Men det hjalp ikke. Andersen fik sin afsked pr. 1. november 1841 med 1/8 af sin løn i pension. Der er bevaret nogle triste breve fra ham, hvori han gør rede for sin ulykkelige situation i håb om at få bevilget lidt ekstra penge. Peder Christian Andersen døde i 1850, og sogneforstanderskabet vedtog som en sidste velvilje at skænke ham en hæderlig begravelse uden at gøre krav på hans efterladenskaber.

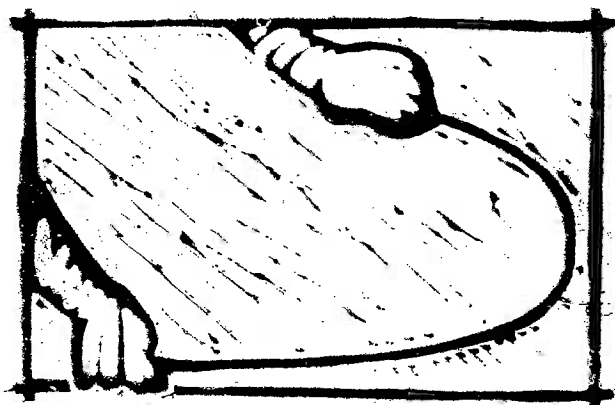

Ole Hansen Nissen

Den næste lærer ved Snestrup skole blev den første lærer i sognet med en egentlig læreruddannelse. Ole Hansen Nissen stammede fra Sdr. Bjært ved Kolding og blev optaget på Skårup Statsseminarium i 1831. Han blev færdig med uddannelsen 2 år senere med hovedkarakteren »duelig« og i det hele taget med et godt vidnesbyrd. Bl.a. var hans karakter i indbyrdes undervisning »meget godt«. Nissen fik i 1838 stilling ved Hunderup skole som

medhjælper for den gamle lærer, der selv skulle betale hans løn. De ringe økonomiske forhold var sikkert medvirkende til, at han i efteråret 1841 søgte og fik stillingen i Paarup sogn, hvor han til gengæld måtte afgive 1/8 af sin løn til forgængerens pension.

Efter skolens forfaldstid i Andersens sidste år som lærer var der nok at tage fat på for Nissen, og hans arbejde vandt da også hurtigt anerkendelse hos skolekommissionen, der roste den »alvor forbundet med kærlighed«, hvormed han arbejdede med børnene. Egentlig var det ikke tilladt at prygle børnene, da det forstyrrede den ro, der burde præge skolen, men Nissens søn og efterfølger, Johannes Mitballe Nissen, har berettet, at faderens alvorlighed og kærlighed bl.a. bestod i, at han tampede lærdom og disciplin igennem. Skolen havde på dette tidspunkt ca. 100 elever, der var fordelt på 2 klasser med skolegang hver anden dag. Nissens arbejde blev lettet af, at det i høj grad bestod i overhøring af udenadslærte lektier og af, at den indbyrdes undervisning overlod en stor del af rutinearbejdet til lærerens hjælpere blandt børnene. Ved siden af terperiet gav Nissen undervisning i historie og geografi, og alt i alt blev hans flid og duelighed betegnet som udmærket i alle måder, og fra biskoppen modtog han endog en globus som anerkendende opmuntring.

Diverse problemer

Alt var dog ikke idyl. Der var stadig mange forsømmelser, og de bøder, forældrene blev idømt, måtte nogle af de fattigste have eftergivet. Pastor Brummer prøvede at formane de skyldige, men han måtte indse, at det kun hjalp delvis. Også Nissen havde problemer. I 1844 klagede han til skoledirektionen over, at han ikke havde fået sin løn for dette år, hvad han bad om hjælp til. Og da det lykkedes, bad han om også at få sin løn som kirkesanger for de to foregående år udbetalt. Det fik han ikke, men han fik løfte om at få den for fremtiden. Muligvis syntes sogneforstanderskabet, at Nissen var ved at blive for besværlig, for i 1845 klagede det over, at han havde tilladt sig at sælge noget hø og halm fra den jordlod, han dyrkede som en del af lønnen. Brummer kunne ikke se noget galt i det, og en af skoleforstanderne fremhævede, at Nissen avlede dobbelt så meget, som forgængeren havde været i stand til. Brummer var i øvrigt ved at være træt af sognets vise fædre; han mente, de forfulgte Nissen, og sognepræsten erklærede, at han i sine over 40 år som præst aldrig havde haft så meget vrøvl, som han nu havde med sogneforstanderskabet.

I det hele taget synes forholdet mellem præst og lærer at have været godt. Brummer var stadig flittig til at aflægge skolen besøg, og det var først i begyndelsen af 1850'erne, at han kom mindre hyppigt, sandsynligvis på grund af alder og sygdom. Han nåede at fejre det sjældne 50-års jubilæum som præst, hvad der blev højtideligholdt med skolefridag for børnene den 3. november 1854. De var dog sikkert tvangsindlagte til festgudstjenesten i dagens anledning.

I de samme år begyndte der at dukke planer om skoleudvidelse eller nybyggeri op. Beboerne i Villestofte ønskede en skole bygget dér, så børnene kunne slip-

pe for at tage til Korup, hvor læreren var ved at blive gammel, og i Stegsted og Bolbro ville man gerne have en skole, for at børnene kunne slippe for at gå på de dårlige veje til Snestrup. Da beboerne i Stegsted fik tænkt sig om, indså de, at en ny skole ville betyde øgede skatter, og at det derfor ville være bedre at presse nogle flere børn ind i den gamle skolebygning og så i øvrigt henvise børnene fra Bolbro til at gå i skole i Odense.

Ole Hansen Nissen var lærer i Snestrup og Paarup i 42 år. Efter sin afsked i 1883 flyttede han til Odense, hvor han døde i 1893.

En indberetning fra 1856 belyser tilstanden og - rent bogstaveligt - atmosfæren i Snestrup skole. I hver undervisningstime var der mellem 40 og 50 børn i skolestuen, der hverken havde trækrude eller ventil til udluftning, og uden for klasselokalet ydede 3 latriner og stalden med 3 køer deres bidrag. Landbruget spillede stadig en stor rolle for aflønnin-

gen af Nissen, der havde en betydelig del af sin indtægt i avlen fra de 6 tønder land, der hørte til skolen. Næsten lige så meget betød indkomsten fra accidenser og ofre, d.v.s. de beløb, som beboerne mere eller mindre frivilligt ydede ved de store kirkelige højtider og som betaling for de kirkelige handlinger. Nogle årtier senere blev det et problem for lærerne at få denne aflønningsform afskaffet, idet den kunne bringe dem i et uønsket afhængighedsforhold til sognets beboere.

Alt i alt mente sogneforstanderskabet, at sognets skolevæsen var dyrt nok, og hvis Villestofte igen skulle tilhøre Paarup skoledistrikt, ville det blive nødvendigt at ansætte en lærer mere. Kun hvis det ved lov blev bestemt, at sognegrænser og skoledistriktsgrænser skulle falde sammen, ville forstanderskabet bøje sig.

En ny personsag

Omkring 1860 trak det igen op til en personkonflikt i sognets skolevæsen. I 1858 kom der en ny sognepræst, Andreas Winding, og hans forhold til lærer Nissen blev ikke det bedste. Det er vanskeligt at sige, hvor skylden lå, men en del af forklaringen var måske, at Nissen efterhånden havde en så veletableret position i sognet, at han ikke lod sig byde hvad som helst. En bispevisitats i 1860 var kritisk over for begge parter: Winding fik at vide, at han trods sin gode vilje vanskeligt kunne beherske forholdene, og at der var ringe kirkegang og i det hele taget en slap tilstand i sognet. Om skolen noteredes det, at Nissen nok var en mand med gode evner, men at han spredte sine interesser for meget. Måske som en følge heraf var skolens tilstand for dårlig, undtagen i religion. Især var det galt med yngste klasse, og i begge klasser var der umådelig mange forsømmelser. Et særligt uheldigt eksempel var en dreng, der i en alder af 8 år endnu ikke var begyndt at gå i

skole, hvad sogneforstanderne ikke kunne give nogen fornuftig forklaring på. Men nu imødeså biskoppen en bedre ordning af sognets skolevæsen.

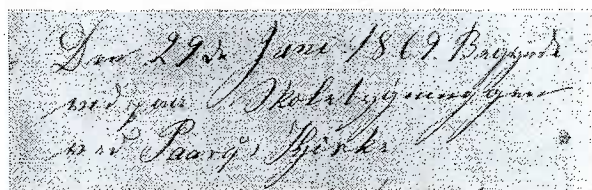
Optimismen var forhastet. Ved forårseksamen i 1861 kom det til et sammenstød mellem lærer og præst. Pastor Winding mente, at børnenes kundskaber i regning og religion var så mangelfulde, at det ikke var muligt at give dem karakterer. Alligevel skrev Nissen de manglende karakterer på eksamenslisten, og da Winding protesterede mod dette, blev han (i følge sin egen forklaring) overfuset af Nissen. Winding klagede derefter til skoledirektionen, der anmodede sogneforstanderskabet om en erklæring i sagen. Uheldigvis havde kun én af sogneforstanderne overværet eksamen, nemlig Nissen; men de 5 andre forstandere skrev en udtalelse til støtte for Nissen, lige som denne selv afgav en omfangsrig erklæring. Af de følgende skrivelser i sagen fremgår det, at der var et personligt modsætningsforhold mellem sogneforstanderskabet og præsten. Forstanderne fandt hos Winding kun »stivsind og stridighed«, og han blev opfordret til at tage sig en kapellan, hos hvem menigheden »kunne finde mere opbyggelse og forstanderskabet mere imødekommenhed og enighed i dets forhandlinger«. Hvad årsagen end var, fik sognet faktisk en hjælpepræst fra 1866 og i resten af Windings embedstid.

Sagen gik videre fra provsten til stiftamtmanden og ministeriet, hvor den fandt sin afgørelse med en alvorlig misbilligelse til Nissen. Men inden da var både provst Struer og stiftamtmand Uns-gård blevet godt og grundigt irriterede over problemerne fra Paarup sogn, som amtmanden kaldte naragtige. Striden fik sin formelle afslutning ved et sogneforstanderskabsmøde, om hvilket Struer skrev: »Efter at jeg den 13. denne måned (13. maj 1862) i Paarup sogneforstander-

skabsmøde havde oplæst ministeriets endelige resolution i den Winding-Nissenske sag og tilføjet en advarsel til skolelæreren med hensyn til hans fremtidige forhold, var parterne nær røget i totterne på hinanden. Der blev ikke slået i bordet, thi derved stod jeg, men så indskrænkede præsten sig til at slå i stoleryggen. Jeg afbrød imidlertid denne uhyggelige scene med at tage fat på de vrøvlagtige tvedobbelte forslag, som jeg nu, da jeg ikke herom kan blive enig med forstanderskabet, herhos fremsender med fornøden påtegning om sagens videre behandling«.

Byggeri

De forannævnte forvrølede forslag drejede sig om det byggeri, der efterhånden var uundgåeligt. Det blev foreslået at bygge en skole for de mindste børn eller at ansætte en ekstra lærer i Snekstrup, men i en årrække var der flertal for slet ikke at gøre noget. Det fæg med skarpe skrivelser mellem skoledirektionen og forstanderskabet; direktionen truede de vægelsindede forstandere med bøder, hvis de ikke fremkom med byggeplaner, og til gengæld truede forstanderne med at trække sig tilbage, hvis de blev påtvunget et byggeri mod deres vilje. I 1869 begyndte byggeriet endelig, og kort efter nytår kunne den nye skole, Kirkeskolen, tages i brug.

Den 29de Juni 1869 Begynde
vi på skolebygningen ved
Paarup kirke.

Fra tømmersmand Jørgen Hansens notesbog: »Den 29. juni 1869 begyndte vi på skolebygningen ved Paarup kirke«. Han skulle have i alt 4445 rigsdaler for arbejdet.

Kirkeskolen 1870-1963

I den nye skole

De nye - og endnu eksisterende - bygninger betød et stort fremskridt for både lærere og elever. I skolebygningen var der to rummelige klasseværelser med tilhørende forstue, og lærer Nissen og hans familie må have oplevet den nye første-lærerbolig som herskabelig i forhold til den gamle, flere gange ombyggede rytterskole. Til gengæld måtte den nyansatte andenlærer nøjes med en loftslejlighed over klasselokalerne, hvor der var stegende hedt om sommeren og koldt om vinteren. Endvidere blev der bygget to stråtede ladebygninger af bindingsværk.

I den nye skole blev børnene fordelt i 4 klasser, der stadig gik i skole hver anden dag. Det øgede klassetal betød, at der i 4. klasse kun var 24 børn, i 3. klasse 32, i 2. klasse 32 og i 1. klasse 34 børn. Tallene er fra sommeren 1870, og de ændredes naturligvis i de kommende år. Skolens dagligdag kan følges i hver af de 4 klassers skoledagbøger, hvori lærerne noterede både stort og småt. Det var stadig vigtigt at føre et omhyggeligt regnskab over forførmelserne, som det ofte kunne være vanskeligt at gøre noget ved. Det fremgår tydeligt, at sognet stadig var et landbosamfund, hvor skolens ferier blev afviklet med hensyntagen til landbrugets behov for børnenes arbejdskraft. Alligevel skete det jævnligt, at nogle børn forsømte af

Det ældst kendte skolebillede fra Paarup skole er fra ca. 1882. Længst til højre Ole Hansen Nissen, og sønnen J. M. Nissen står bagerst til venstre. De to andre unge mænd er sandsynligvis Hans Pedersen og Martin Ludvig Bay, der var henholdsvis hjælpelærer og vikar.

årsager, som læreren ikke kunne godkende: En 13-årig pige havde i 1890 13 forømmelser på et halvt år, der bestod af ca. 65 skoledage. Blandt undskyldningerne var, at det en dag tordnede, og at hendes mor en anden dag ikke kunne undvære hende, fordi de var ved at kalke hjemme. Nogle børn kunne dog også vise selvstændigt initiativ som de to drenge, der i februar 1893 kom for sent i skole, fordi de havde været nede ved åen og lege på isen. Der var også muligheder for lovligt at holde fri: Kongens fødselsdag, valgdage, markeder i Odense, sygdomme hos lærerne m.m. Enkelte fritimer kunne også bevilges som f.eks. den 24. maj 1889, da sangundervisningen om eftermiddagen blev aflyst, fordi der var næsten 30 grader i skyggen, og der skulle være 65 børn i lokalet.

I skoledagbøgerne findes der også en del notater, der viser, at lærerne ofte fulgte med i, hvordan det gik børnene, efter at de var gået ud af skolen: En dreng var blevet gift med en gårdmandsdatter i Fangel, en anden var blevet jernbaneassistent, en tredje var blevet gift med en pige fra Odense, hvorefter parret straks udvandrede til Amerika, hvad flere fra sognet gjorde i 1870'erne og 1880'erne. Andre unge holdt sig til det sikre, idet de giftede sig og blev boende hos forældrene. Mange gange er der tegnet et kors ud for et navn, eller der står blot »død«, uden nærmere tidsangivelse. Det siger noget om tidens muligheder for at bekæmpe sygdomme, at (mindst) 10 børn døde, mens de endnu gik i skole i tiden 1870-1890.

Arvefølgen sikres

I 1878 blev Ole Hansen Nissen 66 år og følte måske trang til aflastning i arbejdet. I hvert fald blev sønnen Johannes Mit-

Johannes Mitballe Nissen blev først andenlærer hos faderen og overtog derefter embedet.

balle Nissen ansat som hjælpelærer, hvad han var til 1881, da han fik embedet som andenlærer. J. M. Nissen blev som faderen uddannet på Skårup seminarium og var, inden han kom til Paarup, lærer i Fåborg, hvorefter han tog til København for at få videreuddannelse i sprog og musik. Da faderen tog sin afsked i 1883, kunne sønnen som nygift rykke ind i førstelærerboligen, mens en ny andenlærer flyttede ind i loftslejligheden over klasse-lokalerne.

Lige som faderen var J. M. Nissen en mand med mange interesser, hvad der måske var medvirkende til, at han opgav selv at dyrke den jord, der hørte til skolen. Jordstykket blev bortforpagtet for 200 kr. årligt, og forpagteren skulle yderligere levere 6 kander sødmælk om ugen samt 4 læs god, fed og kraftig staldgødning til skolens have. Sognerådet forbeholdt sig ret til at kontrollere kvaliteten af gødningen.

Læreren i og uden for skolen

Uden landbrugsarbejde til at lægge beslag på tiden kunne Nissen ved siden af undervisningen få tid til at udfolde en betydelig virksomhed på mange områder i de 32 år, han var førstelærer i Paarup. Allerede i 1880 stiftede han en sangforening, og hans musikalske interesse afspejledes også i undervisningen. Eksempelvis indøvede 1. klasse i skoleåret 1894-95 23 salmer og 17 fædrelandssange, nogle af de sidste endda tostemmigt. Nissens omhyggelige bogholderi viser, at de 40 salmer og sange blev afsunget i alt 350 gange, hvad der næppe kunne nås på den ene ugentlige sangtime, der stod på 1. classes skema omkring år 1900. Alle 4 klasser havde 21 timer om ugen, og som det ses af 4. classes skema, var skoledagen meget regelmæssig og uden den store variation:

Mandag: Religion, retskrivning, læsning, Ny Testamente/geografi, skriftlæsning, regning, historie.

Onsdag: Religion, retskrivning, læsning, oplæsning, skrivning, regning, historie/regning.

Fredag: Religion, retskrivning, læsning, geografi, sang, regning, naturkundskab.

Ud over fagene på skemaet var der ½ times gymnastikundervisning om dagen i sommermånederne, men vel at mærke efter den egentlige skoletid. Pigerne kunne lære håndarbejde, når der kunne skaffes en lærerinde og stadig uden for skoletid.

Blandt de anvendte skolebøger var den uundgåelige Luthers katekismus (med forklaring), som brugtes i 3. og 4. klasse, »Hanebogen« til 1. klasse og andre klassikere som overintendant Jørgensens skrivebøger og Chr. Hansens regnebøger med de tilhørende 1600 hovedregningsopgaver. For at sætte lidt ku-

lør på undervisningen kunne lærerne bruge ca. 80 opklæbede naturhistoriske og historiske billeder til ophængning i klasseværelserne, og som supplement til diverse landkort havde Nissen en gang i løbet af 1890'erne malet et stort flerfarvet danmarkskort på væggen i det ene klasselokale.

Man behøver ikke at være særlig gammel for at kunne huske de anskuelsesbilleder, der i årtier var en af de få muligheder, der fandtes for at bruge illustrationer i undervisningen. Her er det Jesus som 12-årig i templet.

Når der på trods af sognets stigende folketal omkring 1900 ikke var mere end ca. 25 børn i gennemsnit pr. klasse, skyldtes det, at ca. 25 børn blev undervist i en privatskole. Grunden kunne naturligvis være utilfredshed med den undervisning, som Nissen og hans andenlærer bød på, men en lige så sandsynlig forklaring er, at

mange forældre - især i Tarupområdet - syntes, at skolevejen var for lang og derfor satte deres børn i privatskole. Det gejstlige tilsyn havde ikke noget særligt at udsætte på skolen; således var bedømmelsen ved visitatsen i 1896, at der manglede et verdenskort, sangbøger til de yngste klasser og skriftlæsningsbøger med den nye retskrivning, mens lærerne blev betegnet som »ret flinke« og skolen som stående på et »jævnt godt standpunkt«. Og i 1899 var skolens tilstand »i det hele god«.

Nissen kunne således roligt fortsætte sin almennyttige virksomhed. Han var på forskellige tidspunkter sognerådssekretær, formand og senere revisor for sognets sygekasse, formand for forsamlingshusets bestyrelse, og han stiftede Paarup Lærer- og Børnebogssamling samt et folkebibliotek, der fik til huse i forsamlingshuset. Endvidere var han historisk interesseret og påbegyndte omkring århundredskiftet et større værk om Odense herreds kirker, hvis udseende, tilstand og historie det var hans hensigt at beskrive. Arbejdet blev støttet af præst, provst og biskop, men blev aldrig fuldført, og det omfangsrige manuskript ligger nu i Landsarkivet i Odense.

I de første år af sin embedstid blev Nissen indviklet i et par mindre konflikter, der dog aldrig nåede samme højder som under forgængerne. Det er meget tænkeligt, at førstelæreren og andenlæreren under det daglige samarbejde kunne komme til at gå hinanden på nerverne, og at der kun skulle en lille ting til at udløse en konflikt. I hvert fald indsendte Nissen i 1887 et langt klageskrift til sognerådet mod andenlærer Brandt, der havde nedbrudt et loftsskifferum og opsat det på et for Nissen uhensigtsmæssigt sted. Sagen om loftet gik senere over til en strid om retiraden, brændehuset m.m., og skoledirektionen måtte i aktion for at berolige parterne. Det synes at

være lykkedes, for de to lærere forblev kolleger i over 30 år, der forhåbentlig gik i nogenlunde fordragelighed.

I den anden sag var det Nissen, der måtte stå for skud fra forældreside. 1887 var et stort oldenborreår til skade for markafgrøderne, og landet over blev der arrangeret indsamling af skadedyrenes larver. Arbejdet med at slå de indsamlede larver ihjel blev af sognerådet udbudt i licitation, og lærer Nissen var én af de tre mænd, der fik hvervet. Drabene skulle ske ved kogning, og fra forældreside blev der nu klaget over, at børnene fik for meget fri fra skole - endog lørdag eftermiddag - for at læreren kunne passe det ham bevilgede og også betalte job som oldenborrekoger.

Nissen fik endnu et tillidshverv, da han i 1909 blev formand for Villestofte, Paarup og Snekstrup elektricitetsværk. Det var derfor meget naturligt, at han ansøgte sognerådet om at få installeret elektrisk lys i skolen og i lærerboligerne. Sognerådet kunne dog ikke se nogen grund til at lade kommunens kasse betale for oplysning i klasselokalerne, men det havde intet imod, at lærerne fik elektrisk lys, hvis de bare selv betalte for det. Elektriciteten kom først til Paarup skole i 1915, samme år som Johannes Mitballe Nissen døde.

Andenlærer Rasmus Jensen Brandts kone med en flok skolebørn i andenlærerens have, hvor nu kirken kapel ligger. 1905-10.

Skolen mellem 1. og 2. verdenskrig

Hans efterfølger blev Niels Christensen, der kom fra et enelærerembede i Skeby sogn, hvor han havde været i 9 år. Snart efter fik skolen også ny andenlærer, idet Rasmus Jensen Brandt tog sin afsked i 1916, og de følgende 10 år afløste en række vikarer og andenlærere hinanden, indtil Erhardt Hvilsted blev ansat i 1927 som skolens sidste andenlærer. Hvilsteds embedsperiode på 40 år ved Paarup skole er i længde kun overgået af Ole Hansen Nissens, der varede 42 år.

Da førstelærer Christensen begyndte i skolen i august 1915, kunne han læse i skolens embedsbog, at der fandtes både en samling af bøger beregnet til lærernes brug og en børnebogssamling på over 300 bind. J. M. Nissen havde anlagt begge samlinger, dels på egen bekostning og dels med tilskud fra stat og kommune. Nissen havde påtaget sig at holde orden i de to små biblioteker og at organisere udlånet til børnene. Men Christensen måtte desværre konstatere, at samlingerne var i en syndig uorden, at der ingen fortegnelse fandtes over dem, og at mange af bøgerne rent indholdsmæssigt var af ringe kvalitet. Christensen ønskede derfor meget forståeligt at gøre sognerådet opmærksom på tingenes tilstand, som han ikke kunne drages til ansvar for.

Som sin forgænger ønskede Christensen heller ikke selv at dyrke den jord, der hørte til skolen. Jorden blev fortsat forpagtet ud, og en del af afgiften bestod stadig i, at der skulle leveres et vist kvantum mælk om dagen. Ydermere fik læreren én gang om året en slagtegris. I undervisningen skete der - bortset fra lærerskiftene - næppe store forandringer. Der blev undervist i de samme fag som tidligere, undervisningsplanen var den samme, og heller ikke undervisningsmidlerne blev fornyet ret tit. Sognets økonomi var efter 1. verdenskrig ikke til

Førstelærer Niels Christensen fotograferet ca. 1928.

de store nyanskaffelser, og en lærebog kunne bruges i mange år. I skolens embedsbog fylder listen over nyindkøb i tiden 1923-40 kun en halv side. I 1928 og 1930 indkøbtes nye læsebøger og i 1939 et strygebræt og et strygejern.

Der skete dog én vigtig ændring, som børnene umiddelbart mærkede, idet den århundredgamle skik med undervisning hver anden dag blev ændret. Under dette system havde børnene i en årrække haft 3 ugentlige skoledage med hver 6 timer plus gymnastik og håndgerning. Fra 1936 skulle 1. klasse have 3 timer på ugens 6 hverdage, mens de 3 øvrige klasser skulle møde 4 dage om ugen til i alt 22 timer plus gymnastik og håndgerning. Det var næppe alle børn og forældre, der hilste ændringen velkommen, men ser man på forsømmelsesstatistikken, blev den nye

ordning tilsyneladende modtaget positivt. Der var stadig mange børn, der forsømte skolen, både med og uden lovlig grund. I begyndelsen af århundredet udgjorde de ulovlige forsømmelsers andel af alle forsømmelser ca. 12%, men efter at Nissen i 1915 var blevet afløst af Niels Christensen, tog ulovlighederne tilsyneladende til. Fra 1915 til 1925 steg procenten til ca. 23, men om det skyldtes, at den nye førstelærers protokolføring var mere nidkær, eller om der var andre årsager, er umuligt at sige. Efter den nye skolegangsordnings indførelse i 1936 faldt procenten til under 10; muligvis var det lettere at gå i skole flere dage i træk end at huske at komme af sted hver anden dag.

Som følge af sognets stigende folketal i det 20. århundredes første halvdel ville det være nærliggende at tro, at Paarup skole også voksede stærkt. Men tallene viser, at der i tiden mellem 1900 og 1940

nogenlunde konstant var mellem 100 og 130 børn i skolen, selv om sognets samlede børnetal steg kraftigt. Det var der flere grunde til. Op gennem 1920'erne og 1930'erne gik mange børn i privatskoler, hvis elevtal kulminerede i 1932, da der af 294 børn i den skolepligtige alder kun gik 114 i Paarup skole. Næste år forandredes forholdet helt, idet den nybyggede Tarup skole da var i funktion og skoledistrikterne lagt om. En yderligere aflastning af Paarup skole kom i 1936 med bygningen af forskolen i Villestofte og i 1939/40 med opførelsen af endnu en forskole, nemlig i Stegsted. Alligevel fik Paarup skole samme år en udvidelse bestående af gymnastiksal, skolekøkken, sløjdløkal og et klasselokale, mens de gamle lokaler blev ombygget. Det sidste gav en forlængelse af sommerferien på 3 dage, efter at man først på året havde holdt kuldeferie i 18 dage.

Billedet af Kirkeskolen fra 1939 viser tilknytningen til landbruget. De to stråtede længer var oprindelig stald- og ladebygninger. Marken bag det levende hegn var skolelodden, som oprindelig blev dyrket af læreren, men som på dette tidspunkt var forpagtet ud. Under kvistvinduet i skolebygningen kan rytterskoletavlen lige anes.

Stilstand 1940-1960

Isvinteren, der var årsag til de ekstra fridage, gentog sig det følgende år, den første vinter under besættelsen, og manglen på brændsel betød, at skolen i 1941 holdt lukket det meste af februar måned. I det hele taget var opvarmningsproblemet nok den enkelte faktor, der havde størst indvirkning på skolens dagligdag under besættelsen. Paarup skole lå tilstrækkelig langt væk fra Odense til ikke at blive berørt af de dramatiske begivenheder i storbyen, og kun en kort periode på 14 dage i september 1944 blev skolen ligesom mange Odense-skoler beslaglagt af den tyske hær.

Selv om der blev oprettet både en 5. klasse og en 6. klasse ved skolen i 1940'erne, var der i hele årtiet stilstand i børnetallet. I 1948 tog førstelærer Christensen sin afsked på grund af alder, og den nye - og Paarup skoles sidste - førstelærer blev

Sven Aleksander Andersen. I 1949 blev der for første gang oprettet et lærerråd ved skolen, og det giver et indtryk af de små og overskuelige forhold, når det om et af de ikke særligt hyppige møder berettes, at det fandt sted i Stegsted forskole ved et lifligt kaffebord med varm kringle. Der var ikke de store problemer at diskutere ved møderne; blandt de tilbagevendende punkter var ferieplanerne og de årlige udflugter og lejrskoler til Kolding, Dybbøl og København.

I 1950'erne lå børnetallet mellem 50 og 60, det laveste i skolens historie, mens der undervistes næsten lige så mange i de to forskoler. Fagene var de gammelkendte, og i tilgift blev der nu undervist i tegning og fysik, selv om der endnu ikke fandtes et egentligt fysiklokale. Hvis børn i Paarup skulle have yderligere skolegang, kunne de tage til Odense for at blive optaget på en af skolerne dér.

Skolebillede fra ca. 1951 taget i den gamle skoles gård.

Begyndelsen til en eksplosiv udvikling

Først da sognets befolkning omkring 1960 for alvor begyndte at vokse, gjorde det stigende antal børn det nødvendigt igen at overveje byggeplaner. Skolens sløjelokale måtte bruges som almindeligt klasselokale, og pladsmanglen blev så udtalt, at lærerrådet foreslog at anskaffe to barakker, en løsning, der skulle blive meget brugt i 1970'erne og 1980'erne.

Sognerådet var allerede i gang med at forberede bygningen af en ny skole, og i september 1961 vedtoges det at købe ca.

12 tønder land i Paarup af gårdejer Johannes Rasmussen. Boligministeriets tilladelse til at starte byggeriet kom i marts 1962, licitationen blev holdt i april, og derefter gik det hurtigt. Den nye skole blev taget i brug den 12. august 1963, og hermed var den udvikling påbegyndt, som i løbet af få år skulle give Paarup skole den ikke særligt misundelsesværdige placering som Fyns største skole.

Få dage efter det nye skoleårs start vedtog sognerådet at købe ejendommen på matrikelnummer 1 b i Snestrup for at rive huset ned. Dermed forsvandt den 240 år gamle rytterskole.

Paarup skole 1963-1988

De første 15 år af den nye skoles historie blev som så meget andet op gennem 60'erne og 70'erne præget af vækst på næsten alle områder. Elevtallet steg som aldrig tidligere oplevet, og der fandt læreransættelser sted i et omfang, som næppe nogen havde forestillet sig, da det første spadestik til skolen blev taget. I det hele taget havde man så sent som i 1961-62 svært ved at forstå, at der virkelig skulle blive behov for den kæmpeskole, der i februar 1962 lå som færdig tegning hos arkitektfirmaet Vagn & Per Kyed, Odense. Men sognerådet havde naturligvis allerede på det tidspunkt indgående kendskab til de nærmest eksplosionsagtige boligudbygningsplaner, hvor ikke mindst Jens P. Koch udviste bemærkelsesværdig aktivitet.

Det fortælles, at daværende sognerådsformand Julius Christensen en vinterdag i 1961-62 aflagde førstelærer Sv. Andersen et kort besøg. Den nyansatte skolebetjent Sv. Aage Clemensen var også til stede. Og midt under en snak om den kommende nye skole gik Julius Christensen hen til sin bil, hvori han havde 2 knipper halm liggende. Med disse to under armen vandrede han ud på den tilstødende mark og lagde det ene nogenlunde på det sted, hvor tandlægeklinikken i dag findes. Derefter gik han videre med det andet og passerede herunder gennem et levende hegn, der dengang gik i sydlig retning fra det sted, hvor den nuværende grønne transformerstation ved skolestien ligger. Da han efter at have lagt det andet halmknippe et godt stykke på den anden side af dette hegn vendte tilbage, skete det med en bemærkning om, at nogenlunde så langt ville den ny skole nå ud på marken. - Midt i den gamle skoles

snævre og hyggelige rammer virkede denne praktiske anskuelsesundervisning helt overvældende.

Og så gik det ellers stærkt. Det første, der blev bygget, var i virkeligheden slet ikke selve skolen, men den underjordiske varmecentral med den tilhørende såkaldte ingeniør-gang. Selv om fjernvarme fandtes i Odense, var den endnu ikke nået ud til Paarup. Kun den høje skorsten var et synligt tegn for de forbipassende på den meget smalle og bugtede Paarupvej om, at et større byggeri var igangsat. I tilknytning til varmecentralen blev der samtidig indrettet et stort sikringsrum, der de første 6-7 år blev brugt til cykelparkering. Skolen fik fra starten officiel hovedindgang mod syd, hvor en bred stentrappe efterfulgt af en flisegang førte op til skolegårdene. Da faglokalefløjene på skolens nordside nogle år senere var blevet bygget, blev det - iøvrigt mod arkitektfirmaets ønske - besluttet at etablere hovedindgang på nordsiden. Det skete samtidig med, at det nuværende cykelparkeringsområde blev anlagt.

Paarup skoles hovedindgang pyntet til sidste skoledag i 1985.

For fuldstændighedens skyld kan det oplyses, at varmecentralens historie blev kort, idet skolen blev tilsluttet fjernvarmenettet omk. 1968. Kedlerne blev solgt til en gartner i Korup, og nogle år senere blev hele dette kælderområde indrettet til lokaler for Paarup Skytteforening. Tilbage står dog stadig den høje, uvirksomme skorsten, der rummer tilstrækkeligt mange mursten til, at der kunne opføres 4 parcelhuse i almindelig størrelse.

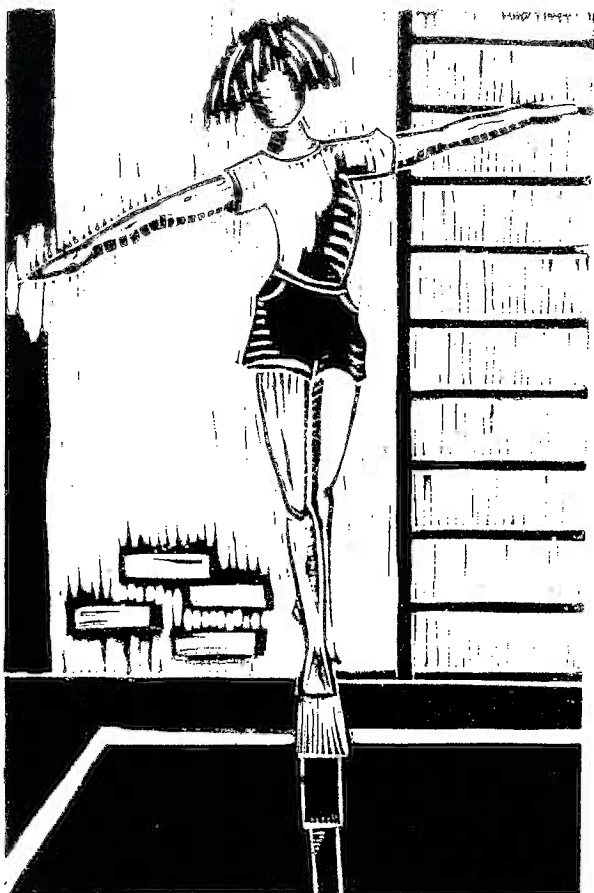
Da skolen blev taget i brug i 1963, betød det samtidig en nedlæggelse af kommunens 2 forskoler i henholdsvis Stegsted og Villestoft. Af forskolelærerne var det kun Stegsteds Asta Lohmann, der sammen med børnene lod sig overflytte. Frk. Hollesen i Villestoft ønskede ikke denne omplacering, hvorfor hendes ansættelsesforhold til Paarup kommune ophørte.

Da skoleåret startede den 12-8, bestod Paarup ny skole kun af den kendte lange gang med tilhørende lokaler. To af disse lokaler (nr. 4 og 5) er dog først bygget nogle år senere. Lok. 1 var fra første færd tænkt som garderobe, men blev i årene frem til 1968 brugt til fysikundervisning. Der blev tillige henlagt en del musiktimer hertil, idet morgensangsklaveret i den tilstødende forhal let kunne køres derind. Der blev dengang holdt fælles morgensang hver morgen efterfulgt af Fader-
vor og sidste vers af salmen »Du Herre Krist«.

Lokalernes nummerering var i øvrigt anderledes til at begynde med, idet lok. 6, 7, 8 og 9 blev betegnet 1, 2, 3 og 4. Endvidere blev lok. 41, 42, 43, 44 og 45 betegnet 5, 6, 7, 8 og 9. Biblioteket lå i det nuværende håndarbejdslokale, og det fungerede tillige som offentligt udlånsbibliotek

Paarup skoles samlede lærerstab i 1963. Fra venstre: Erhardt Hvilsted, Sven Andersen, Raimond Nielsen, frk. Johansen, Asta Lohmann, Grethe Gjeraa Hansen, Johanne Mortensen.

med åbningstider uden for almindelig skoletid og med Raimond Nielsen som bibliotekar.

Ellers lå alle faglokaler stadig i den gamle skoles gymnastikbygning: Træsløjde og husgerning i de lokaler, der i dag af ungdomsskolen bruges til henholdsvis billard og bordtennis. Håndarbejde foregik i det oven for liggende lokale (kaldet »C«). Dette lokale bruges også nu af ungdomsskolen til klubvirksomhed. Lærerværelset lå på det sted, hvor der senere blev indrettet viceinspektør- og sekretærkontor. Det egentlige kontor bestod kun af en miniudgave af det nuværende inspektørkontor, idet der i sektionen også var gjort plads til et gangareal, hvor lærernes håndbibliotek fandtes. Skolebetjenten havde i begyndelsen slet ikke noget kontor. Efter nogle år fik han dog indrettet et særdeles interimistisk kontor i et forrum til kontorsektionens toilet!

I skolens første år fungerede Sv. Andersen stadig »kun« under betegnelsen førstelærer. Med virkning fra 1-8-1964 kunne han dog med rette titulere sig skoleinspektør. Det skete på et tidspunkt, hvor der endnu var tale om kongelig udnævnelse med efterfølgende mulighed for at takke majestæten ved en audiens. Denne oplevelse og chance for at møde Frederik 9. lod Sv. Andersen naturligvis ikke gå fra sig.

Stillingen som viceinspektør blev først oprettet i skoleåret 1967-68, da den pr. 1-1 blev besat af Mogens Bøgehave, der havde været lærer på skolen siden 1964. Der var heller ingen skolesekretær i de første år. En sådan kom først 1-2-1967, da sognerådet gav tilladelse til at ansætte Lis Henriksen - omend med et beskedent timetal, der dog hurtigt øgedes år for år i takt med elevtallet. Og allerede 3 år senere blev det nødvendigt at antage yderligere en sekretær. Det betød ansættelse af Jytte Holmlund den 15-2-1970.

Årene fra midten af 60'erne og frem til slutningen af 70'erne var i realiteten én lang byggeperiode. Elevtallet voksede med overvældende hastighed, hvorfor denne periode også huskes som en tid, da der ustandselig stod læreransættelser på skolenævnets dagsorden. Man kunne således godt dengang med et senere almindeligt udtryk karakterisere skolen som et spejlbillede af det omgivende samfund, hvor parcelhusene skød op på rad og række, og hvor børnene myldrede frem i samme takt.

Den første skoleudvidelse var da også en realitet allerede i 1965, da den nuværende 50'er fløj blev taget i brug. (Lokalerne hed dog dengang 11, 12, 13, 14 og 15). - Men umiddelbart derefter gik man i gang med at træffe forberedelser til den næste store udvidelse, og det gav resultat i august 1967, da der forelå igangsættelsestilladelse til hele 4 forskellige udvidelser samtidig.

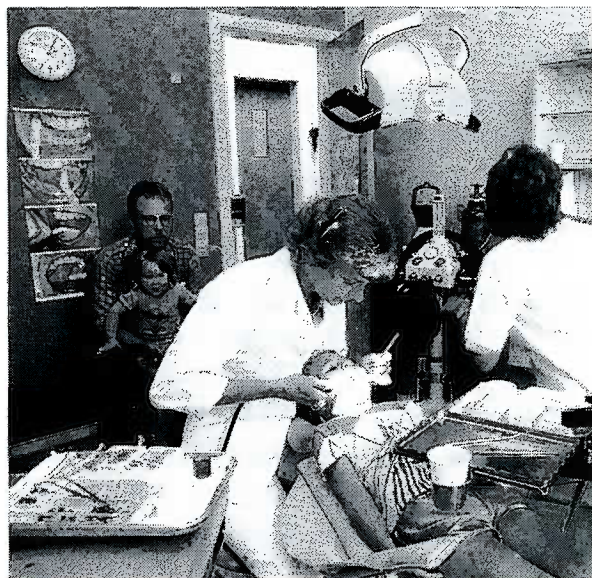
Vi befandt os jo stadig i den gamle skolelovs tid, da der efter 7. klasse skulle tages stilling til, hvorvidt eleverne skulle i realafdelingen eller i 8. klasse. Paarup skole måtte i de første år henvise alle realklasseeleverne til Tarup skole. Planen var imidlertid, at skolen pr. 1-8-1968 skulle have sin egen realafdeling, og det var en væsentlig baggrund for de udvidelser, der fandt sted i årene op til dette tidspunkt.

Først og fremmest var det vigtigt at få løst faglokaleproblematikken. Derfor kom fysik- og hjemkundskabsbygningen samt den nuværende biblioteks- og lærerværelsesfløj i første række. Begge disse fløje var imidlertid dengang indrettet på en lidt anden måde. Det nuværende store fysiklokale er praktisk taget uændret, hvorimod elektroniklokalet (oprindeligt kaldet fysik-aflastningslokalet) blev benyttet til musikundervisning helt frem til 1978.

Hjemkundskabslokalet var noget mindre, end tilfældet er i dag, idet der dels var indrettet et stort entrélignende forrum med skabe og dels et lokale til undervisning i barnepleje, der på det tidspunkt var en obligatorisk del af faget husgerning. Lok. 31, der nu bruges som skolevejleder-, skemalægnings- og mødelokale, var oprindeligt tænkt som aflastningslokale for hjemkundskab.

Lærerværelsesfløjen var helt anderledes indrettet i de første 10 år. Selve lærerværelset lå godt nok samme sted som nu, men det var noget mindre, idet der i den nordlige ende var indrettet 2 mindre lokaler til brug for henholdsvis duplikering og opgaveretning.

Den største ændring kom dog i skolebiblioteket. Det lå stadig nede ved forhallen. Hvor biblioteket nu ligger, var der et stort håndarbejdslokale og et mindre biologilokale med tilhørende depotrum. Man kan i dag ved at kaste et blik mod loftet i det nuværende bibliotek let se

Hos skoletandlægen med betryggende ledsagelse.

den bjælke, der afløste den mur, der adskilte de to faglokaler.

Også formningslokalet blev bygget - eller rettere udgravet - i disse år. Dette lokale var egentlig slet ikke medtaget i de oprindelige tegninger fra 1962, hvor formningslokalet var tænkt placeret i den projekterede sløjd-afdeling. Men da man nu skulle bygge lokaler til læge- og tandlægevirksomhed, opstod den geniale ide at grave et stort kælderlokale til brug for dette fag. I 1968 kunne klinikchef Arne Novrup og skolelæge Knud Edelberg indlede arbejdet i deres nye lokaler til henholdsvis tandlæge- og lægevirksomhed. Behovet for flere klasselokaler var også til stede, og det resulterede i den fløj, der i dag benævnes 20'erne, og hvis 4 lokaler til at begynde med blev brugt som almindelige klasseværelser.

Det var i de samme år, at Paaruphallen blev bygget. Den blev indviet 27-4-1968, og dermed fik skolen løst yderligere et presserende faglokaleproblem. Hallen, der blev startet som en selvejende institution, blev nemlig udlejet til brug for skolens idrætsundervisning. Ifølge de oprindelige planer var det ellers meningen, at

der på arealet oven over skolens varme-central skulle opføres to gymnastiksale med tilhørende svømmesal, hvorefter den gamle sal skulle rives ned. Som bekendt er ingen af disse planer blevet realiseret.

Med Paaruphallens fremkomst åbnede der sig lige pludselig nye muligheder for at afholde fællesarrangementer for skolens elever. Det skete første gang i december 1969, da den traditionelle juleafslutning blev henlagt hertil. Gymnastiksalen, der hidtil havde været brugt til dette formål, kunne ikke længere rumme de mange elever. Antallet lå på dette tidspunkt på omkring 500.

Imidlertid blev det både første og sidste gang, at juleafslutningen foregik i hallen. Der var enighed om, at den af flere grunde ikke var særlig velegnet til lige netop dette formål, og allerede det efterfølgende år fik man øjnene op for den

indlysende mulighed, der lå i at benytte kirken på den anden side af vejen. Der var i forvejen en årelang tradition for, at den stedlige sognepræst skulle medvirke, og i samtlige år siden 1970 er juleafslutningen derfor foregået i Paarup kirke, hvor pastor Johs. Th. Nielsen således har ladet juleevangeliet lyde i de rette omgivelser.

Efter fuldførelsen af de omtalte udvidelser blev man opmærksom på, at Paarup ny skole aldrig var blevet officielt indviet. Og da man samtidig i disse år klart fornemmede, at Paarup kommunes dage som selvstændig kommune var talte, og man gerne ville markere indvielsen sammen med de lokale sognerådsmedlemmer og embedsmænd, der med rette kunne tilskrives æren for skolens tilblivelse, blev der ret hurtigt fastsat en dato for denne begivenhed. Den 9-1-1969 kunne man herefter med stiftamtmand Jacob

Krybbespil ved juleafslutningen i Paarup kirke.

Høirup i spidsen foretage den officielle indvielse af skolen. Ved den lejlighed blev der fra de håndværkere, der havde udført arbejdet, overrakt en gavecheck på 1500 kr. Beløbet blev brugt til indkøb af det reliefbillede, der i dag hænger over trappen ned til formningskælderen.

Indvielsen var overstået, men lokalemanglen fortsatte. Projekteringen af 60'er-fløjen og sløjdaafdelingen var forlængst påbegyndt, og ca. ½ år før kommunesammenlægningen den 1-4-1970 blev der ansøgt om yderligere udbygning i form af en normalklassefløj med kælder til ungdomsskolevirksomhed samt de tidligere omtalte 2 gymnastiksale. Endvidere blev der søgt om at få opført en decideret samlingssal.

Ellers var det kommunesammenlægningen, der optog sindene. Man frygtede på mange måder konsekvensen af at blive én ud af i alt ca. 40 skoler i en kæmpekommune fremfor at være den ene af en lille kommunes to skoler. Protesterne var mange. Overgangen var svær, men som ved så meget andet lærte man ret hurtigt at affinde sig med situationen. For de projekterede byggeriers vedkommende blev der dog beklageligvis tale om ret så betydelige udsættelser.

Men i det tidlige forår 1972 kunne den hårdt tiltrængte sløjdaafdeling langt om længe tages i brug, og i august samme år gjaldt det samme 60'er-fløjen incl. kælder med et nyt stort musiklokale samt en spændende kombination af film- og teaterlokale. Det eneste, der på det bygningsmæssige område var sket i den mellemliggende periode omk. kommunesammenlægningen var, at inspektørboligen i den gamle skole var blevet indrettet til undervisningsbrug. Sven Andersen havde året forinden ansøgt sognerådet om tilladelse til at fraflytte sin tjenestebolig, hvilket blev ham bevilget. I januar 1970 fremsendte overlærer Johanne Mortensen en tilsvarende ansøgning for

I det nye metalsløjdlokale.

så vidt angik hendes tjenestebolig i lejligheden oven på klasselokalerne A og B i den gamle skole. Også denne ansøgning blev imødekommet. Dermed var tjenesteboligernes tid på selve skolen forbi. Johanne Mortensens lejlighed blev dog i adskillige af de efterfølgende år udlejet af Odense kommune til personer, der ikke havde noget med skolen at gøre.

Faktisk ville skolen gerne have benyttet disse lokaler til undervisning (f.eks. specialundervisning), men det viste sig umuligt at opnå brandmyndighedernes tilladelse. Det blev også overvejet at indrette arbejdslokaler til skolepsykolog, tale/høre-lærer og hjælpeskolens kurator. Der blev dog intet ud af disse planer, og først flere år efter lykkedes det at få etableret kontorer til de to førstnævnte. Lejligheden bruges nu ikke længere til beboelse, og siden efteråret 1985 har den været hjemsted for Paarup Lokalhistoriske Arkiv, ligesom ungdomsskolen har fået indrettet såvel kontor som mødelokale.

Hvis vi for en stund skal gå lidt tilbage i tiden, må 1968 noteres som et på mange måder skelsættende år. Elly Pilely starte-

de således i august dette år den første børnehaveklasse, der blev placeret i lokale A i den gamle skole. Men det var også året, da Paarup skole blev valgt som hjemsted for de såkaldte hjælpeklasser, af hvilke der blev startet med 2 klasser. Eleverne kom fortrinsvis fra omegnskommunerne vest og nordvest for Odense, og behovet for disse klasser viste sig hurtigt at være ganske stort. Allerede 5 år efter var vi oppe på 7 hjælpeklasser, hvorefter antallet påny begyndte at falde som følge af folkeskolens mere og mere fremherskende integreringstendenser, hvor ressourcerne i stedet blev givet i form af støttetimer i klasserne. Skolen fik i skoleårene omk. 1975 bevilget noget over 100 af disse individuelle støttetimer om ugen.

1968 var også året, da Paarup skole blev hjemsted for en privat børnepasningsordning, idet den nyetablerede Røde Kors Legestue fik tilladelse til at benytte lokale C i den gamle skole. Allerede efter 2 års forløb måtte denne aftale dog opsiges, da skolen var tvunget til at skulle bruge lokalet til det stigende antal børnehaveklasser, der dermed beslaglagde alle lokaler (A, B og C) i den gamle skole. Derudover blev det tidligere skolekøkken under gymnastiksalen i en periode indrettet til et særligt formningsaktivitetslokale for disse klasser. Røde Kors Legestuen rykkede derefter over i Paaruphallen, hvor den i årene helt frem til 1981 benyttede det nuværende kondirum. I 1981 vendte legestuen imidlertid tilbage til skolen. For anden gang havde man måttet lide den tort at blive opsagt. Ved denne lejlighed blev der indgået aftale med Odense skolevæsen om at leje pavillonlokale nr. 86.

I efteråret 1970 fik skolen en forældreforening. Det skete efter en velbesøgt debataften, der blev indledt af skolevæsenets nye direktør, Henning Lehm. Og i oktober måned afholdt man den stiftens-

de generalforsamling. Til understregning af de samarbejds-mæssige hensigter skolen og hjemmene imellem vedtog man efter forslag fra skoleinspektør Sv. Andersen at kalde den »Paarup Skoles Forældre- og Lærerforening«. Denne forening har vist sig levedygtig, og udover at have arrangeret forskellige foredragsaftener har den gennem årene stået bag en lang række arrangementer, hvis primære formål bl.a. har været at skabe økonomisk mulighed for at kunne yde tilskud til skolen på områder, hvor det offentlige ikke yder hjælp, eller hvor denne hjælp er utilstrækkelig. Foreningen gav også tilsagn om at ville støtte skolebladet »Bladlusen«, hvis første nummer udkom i november 1971. I årene forinden var der gjort forskellige spredte forsøg fra skolens side på at skabe et skoleblad. Først med »Bladlusen« blev det alvor, og efter 17 sæsoner udkommer det stadig.

På det disciplinære område kunne eleverne mærke, at der i årene omkring 1970 begyndte at blæse blidere vinde. I hvert fald på Paarup skole! Som noget ret enestående vedtog skolenævnet med virkning fra 1-1-1971 at give tilladelse til, at 8.-10. årgang kunne ryge udendørs på et nærmere angivet område, og de samme årgange fik mulighed for at forlade skolen i 11-frikvarteret samt i evt. mellemtimer.

Et par år forinden var der efter megen debat givet tilladelse til, at eleverne kunne opholde sig inde i frikvartererne. Selv om de kun måtte være på gangene, oplevedes det alligevel som et enormt fremskridt. Hidtil havde de skullet ud i skolegården i hvert frikvarter, og når klokken ringede ind til time, stillede hver af klasserne op på to rækker på et bestemt sted i skolegården, hvor de blev hentet af deres lærer. For at undgå for voldsom indendørs adfærd med den nye ordning var der overalt på gangene malet forskellige spil direkte på klinkegulvet, ligesom der

blev indkøbt forskelligt legetøj, der kunne lånes ved henvendelse til bestemte lærere.

Dette var kun begyndelsen til den in-deordning, vi kender i dag. Der meldte sig nemlig hurtigt behov for at udvide ordningen til også at omfatte elevernes eget klasselokale. Dette blev til at begynde med indført som en særordning for 10. årgang alene, men fra 1-8-1975 kom den til at omfatte hele overbygningen og kort tid efter samtlige klasser.

Uden sammenligning iøvrigt med de omtalte ændringer i ordensreglerne oprettedes den 1-8-1973 den såkaldte »P-klasse«, der i de første 5 år fik lokale i det nuværende nr. 31.

I skolens ledelse indtraf der også ændringer i begyndelsen af 70'erne. Skoleinspektør Sv. Andersen fik i foråret 1972

bevilget afsked efter nogle år præget af sygdom, der begyndte helt tilbage i efteråret 1966, da han blev ramt af en hjerneblødning. Overlærer Erhardt Hvilsted blev ved den lejlighed konstitueret som skoleinspektør i den resterende del af skoleåret. Sv. Andersen var derefter kommet så meget til hægterne, at han var i stand til at vende tilbage til arbejdet i august 1967. Midt i skoleåret 1970-71 slog kræfterne imidlertid ikke til længere, og han måtte på ny sygemeldes. Denne gang varede sygeperioden helt frem til maj 1972, da han blev pensioneret. I den periode blev Mogens Bøgehave og Jørgen Tofte Henriksen konstituerede som hhv. skoleinspektør og viceinspektør. (Erhardt Hvilsted var gået på pension allerede i efteråret 1967). Med virkning fra 1-8-1972 blev Jørgen Tofte Henriksen deref-

Et pavillonlokale indrettet til en børnehaveklasse.

ter udnævnt til ny skoleinspektør. Han havde været lærer ved skolen siden 1-1-1965.

Energikrisen i 1973 og de efterfølgende år med store samfundsøkonomiske vanskeligheder satte en brat stopper for de næste store byggeplaner, hvoraf den største indebar en total nedrivning af hele den gamle skole. Meningen var, at der i tidens stil skulle opføres en stor kvadratisk bygning med centralrum. Endvidere gentog man ønsket om de tidligere nævnte 2 gymnastiksale samt normalklassefløjen med kælder til ungdomsskolevirksomhed. Men som det vil være bekendt i dag: Intet af dette blev til andet end tegninger.

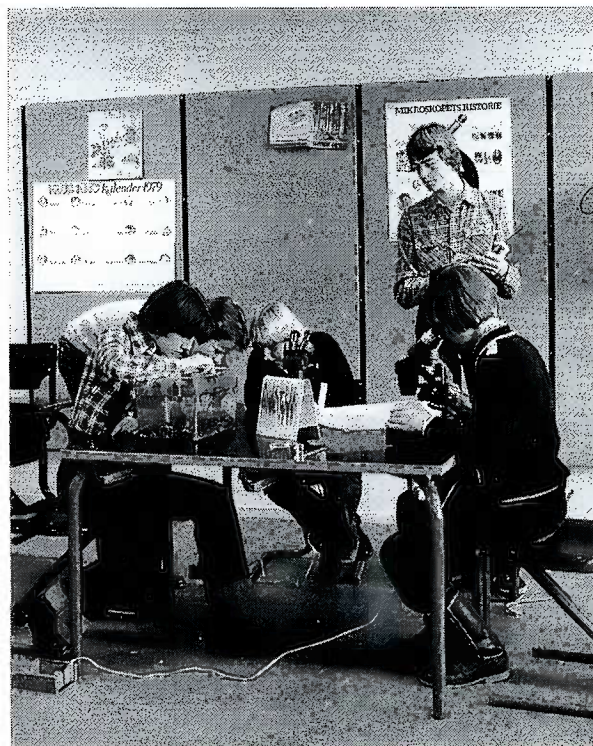
I stedet fulgte pavillonernes periode. Det blev til 7 med ialt 14 lokaler. For det eneste, der stadig voksede mærkbart, var elevtallet. De 2 første pavilloner (nr. 81-82-83-84) var blevet anbragt allerede i skoleåret 1971-72. Ved skoleårets start i 1975 var yderligere 2 pavilloner (nr. 85-86-87-88) klar til brug, og det samme var tilfældet i november 1976 som en nærmest nødtørftig erstatning for den klassefløj, der skulle have ligget på dette sted (nr. 25-26-27-28). Den sidste pavillon (nr. 47-48) blev pr. 1-8-1977 overflyttet fra Skt. Hans skole, hvor den bl.a. havde fungeret som lærerværelse og kontor.

På trods af pavillonerne kneb det stadig gevaldigt at rumme eleverne, og det var helt umuligt at give hver klasse sit eget hjemmelokale. Alle nødløsninger blev taget i anvendelse: Depotrum, ja sågar lægeværelset blev brugt til undervisning; der blev indrettet aflastningslokale til formning på et stykke gangareal, maskinskrivningsundervisningen foregik ligeledes på gangen, visse idrætstimer blev henlagt til enten Odense Skøjtehal eller Bolbrohallen, adskillige klasser måtte »vandre«, mens andre delte lokaler indbyrdes ved hjælp af forskudte mødetider. Samtlige 8 daglige lektioner måt-

te tages i anvendelse ved skoleårenes planlægning.

Elevtallet toppede i 1977 med næsten 1100 elever, hvilket i nogle år gjorde Paarup skole til Fyns største. Og det blev fra kommunalpolitisk side alvorligt overvejet at indføre daglig »deportation« af nogle klasser til andre skoler med ledig kapacitet ved hjælp af en kørselsordning. Og der blev tillige presset hårdt på for at få realiseret en gammel plan om en skole i Villestoft.

Det eneste, der reelt skete med henblik på nedbringelse af elevtallet, var et par skoledistriktsændringer, hvorved visse gader pr. 1-8-1974 kom til at tilhøre Højstrupskolen, mens andre året efter blev overført til Tarup skoles distrikt. Hvis man på det tidspunkt havde spået, at skolen ca. 10 år efter ville appellere til de kommunale myndigheder om at få påbegyndt opførelsen af et planlagt boligområde i Villestoft Skovgyde med henblik på at få standset det nærmest katastrofalt dalende elevtal, var man formentlig blevet til grin!

Der eksperimenteres og undersøges i biologilokalet.

Fra skolens åbenplanafdeling ved et arrangement med forfatteren Thøger Birkeland.

Da skoleåret startede i august 1978, havde en del af skolen undergået en større renovering: Lærerværelset, kontorerne samt faglokalerne for fysik, biologi og hjemkundskab havde fået deres nuværende udseende og placering. Skolebetjenten fik langt om længe et rigtigt kontor og frugtboden et fast udsalgssted. Det skete knapt 11 år efter, at 9. klasse den 12-12-1967 begyndte at sælge æbler og gulerødder i den mellemste skolegård.

Og den 1-12-1978 kunne vi åbne skydedøren ind til den nye »åbenplan-afdeling«, der består af 6 klasselokaler, adskilt af foldevægge, hvorved skolens gamle drøm om at få et samlingslokale var opfyldt. Det blev herved for første gang siden den fælles morgensangs afskaffelse i 1969-70 muligt at opleve, hvordan det tog sig ud, når alle elever og lærere var samlet.

Dette byggeri, der skulle blive det foreløbigt sidste i skolens historie, blev i øvrigt i Radio Fyn af en lokal kommunalpolitiker fremhævet som et eksempel på en velfungerende åbenplanskole. Det var store ord - og også lidt for store. Det viste sig nemlig hurtigt, at det i praksis kun var muligt at bruge 4 ud af de 6 lokaler samtidigt. Og så foregik det endda ikke uden problemer.

Selv om der ikke blev bygget yderligere, var det alligevel ikke slut med udvidelserne. Det skete på speciel vis pr. 1-10-1980, da Odense Kommune overtog Paaruphallen, der derved blev en del af skolen.

En af de seneste nyskabelser, der er værd at bemærke, er, at skolen den 1-9-1985 efter flere års forudgående debat kunne åbne en skolefritidsordning med Lone Gitz-Johansen som leder. Den fik

til huse i 3 lokaler i den gamle skole, og at den blev hilst velkommen af forældrene fremgik alene af, at samtlige pladser noget nær blev revet væk på kort tid. Der har derfor ikke uden grund ved flere lejligheder været talt om en forøgelse af antallet af pladser. Den nuværende leder af skolefritidsordningen, Hans Lærke Hansen, overtog iøvrigt stillingen i juni 1986.

Det nyeste kapitel af skolens historie blev påbegyndt i august 1987, da der blev oprettet et undervisningscenter for psykotiske børn. Det drejede sig i første omgang om 3 klasser, der hidtil havde været placeret på Søhus- og Åløkkeskolerne. Fyns Amtskommune, under hvem centret sorterer, ønskede imidlertid at få samlet alle disse børn fra hele Fynsområdet på en enkelt skole, og i de nærmest følgende år forventes antallet af klasser at blive udvidet til ialt 6.

Elevtallet er i jubilæumsåret nede på

ca. 560, og nedgangen vil fortsætte i yderligere nogle år. I august 1984 oplevede skolen for første gang siden dens ibrugtagning i 1963 at påbegynde et nyt skoleår uden samtidig at skulle byde velkommen til nye lærere. Det var en mærkelig fornemmelse efter ca. 20 års uafbrudte læreransættelser. Et enkelt år blev der således ansat ikke færre end 13 nye medarbejdere samtidigt.

Det allernyeste kapitel er dårligt nok påbegyndt. Og i virkeligheden er det slet ikke nyt: »Paarup skole som lokalt kulturcenter«. I hvert fald har skolen i over 100 år sammen med kirken og forsamlingshuset - og inden for de senere år tillige Paaruphallen og den lokale idrætsforening - udgjort en vigtig brik i det center, hvor store dele af egnens kulturelle og folkelige liv har udfoldet sig op gennem årene.

Heldigvis tyder intet på, at dette vil blive ændret.

Skolens kor underholder.

Idrætsdag

Skolegangen i 1960'erne

Om morgenen var mødetiden kl. 8.00, og vi havde at møde præcist. Vi stillede op på en lang række (klasseopdelt), således at vi var klar, når klokken ringede. Skoleinspektøren kom da ud og inspicerede rækkerne for at se, om alle var klar til at gå i gang med dagens undervisning. Hvis vi kom for sent, var det helt normalt, at vi fik til opgave at skrive flere sider med f.eks.: »Jeg kommer aldrig for sent mere«. Det lærte de fleste at møde præcist!

Efter endt morgensang var vi klar til at modtage undervisning. Dagens første time kunne være religion, hvor skoleinspektør Andersen underviste. Vi havde altid ét eller flere salmevers for, som skulle læres udenad. Der blev taget stikprøver hver gang, og det var næsten altid de samme, som skulle høres; det var dem, som næsten aldrig havde fået det lært.

Udsnit af klassebillede med Inge Eriksen forrest.

Hvis ikke de kunne deres vers, skulle de også her skrive verset mange gange.

Fadervor skulle altid siges samlet i hver religionstime. Jeg syntes, at religionstimerne var nogle af de mest interessante timer, vi havde. Bibelhistorien blev fortalt som en god fortælling, som Andersen var god til at gøre interessant. Vi fik i disse timer lært mange salmer og fik et bredt kendskab til forfatterne.

I sang blev der undervist af lærer Hvilsted, en meget respekteret lærer, både for dygtighed og i særdeleshed for justits. Han forlangte absolut ro og orden, og alle skulle synge med, mens han spillede violin. Han gik rundt i klassen og lyttede, om alle sang med. Hvis vi snød os til ikke at synge, var det kutyme, at vi fik én over nakken af violinbuen, eller han trak os i kinderne. Det værste var dog at blive kaldt op til katederet, hvor vi solo skulle synge den sang, vi ikke sang med på.

Det var også Hvilsted, der underviste os i geografi og naturhistorie, og vi gik mange og lange ture i naturen, hvor vi fik fortalt meget om planter og fugle. Specielt husker jeg en plante ved navn vortemælk. Den havde en hvid saft, som kunne få vorter til at forsvinde; den fortalte Hvilsted om hver time. Desuden blev der vist mange gode film, specielt om Norge, Færøerne og Grønland, om landenes natur og dyreliv.

Der blev også undervist i regning, hvor det var om at få lært tabellerne udenad; ellers var det ganske almindelig regning uden brug af maskine. Vi havde også aritmetik, den tids matematik.

Dansktimerne var mest præget af oplæsning, diktat, retstavning og skønskrift. Der blev gjort meget ud af, at oplæsnin-

gen foregik korrekt, d.v.s. med ophold de rigtige steder, ligesom trykket på stavelserne skulle være korrekt. Stil var der så godt som ikke noget af.

Sprogundervisningen var begrænset til engelsk, som lærer Djurså startede på, men som senere blev overtaget af lærer Raimond Nielsen, der også var med til at starte volley-ball-træningen, noget helt nyt på daværende tidspunkt. Boldspillet overtog en del af gymnastiktimerne, et bytte, som var særdeles tilfredsstillende for de fleste elever. Der blev også spillet meget rundbold.

I hvert frikvarter skulle alle forlade klasseværelset, uanset vejret. Vi fandt da snart ud af at opholde os bl.a. på toiletterne og under tagene på cykelskurene. Hvis vejret var godt, legede vi i skolegården, hvor vi legede skjul, tag til fange og land. Det var kun i det store frikvarter, vi måtte forlade skolen. Vi gik da over til fru Storm i Paarup Handelshus og købte slik, hvis vi havde penge. 25 øre kom vi langt med.

Vores ferieudflugt var altid noget, vi glædede os meget til. Turene gik i de første klasser bl.a. til Jelling, hvor vi så de store sten med inskriptioner fra Vikingetiden, og til Sorø Akademi og Dybbøl Mølle. I 7. klasse gik turen til Bornholm i en uge. Det var den længste tur, vi fik på den tid.

Til eksamener var vore forældre og præsten altid inviteret som tilhørere. Det var nu sjældent, at nogen af dem kom, så det gik meget let. Vi fik som regel karakterer efter, hvordan året i snit var gået.

Vi kan se tilbage på en lærerig og spændende tid på Paarup Skole. Vi har mange gode minder, og vennerne fra dengang ser vi heldigvis mange af endnu.

Vi fik lært at være punktlige og præcise, og vi viste stor respekt for vore lærere og for deres dygtighed og akkuratess. Orden, præcision, respekt og evnen til at lytte og lære har siden vist sig at være særdeles gavnlige ude i erhvervslivet.

Skolegangen i 1980'erne

Mødetiden er som regel kl. 8. Hvis man kommer for sent, skal der afleveres en seddel den følgende dag.

Dagens første time kan f.eks. være dansk, hvor der læses forskellige noveller, digte, folkeviser og bøger. I løbet af et skoleår skal der afleveres omkring 10 skriftlige opgaver. En vigtig ting, som også indgår i dansktimerne, er, at vi lærer at holde foredrag. Vi skal sidde ved katederet og fortælle enten om en bog eller om, hvad der har stået i aviserne den foregående uge.

Vores første klasselærer hed Lise Bang, men omkring 4. klasse fik vi Bente Theil, som vi stadigvæk har. Regneundervisningen sørger Raimond Nielsen

for. Indtil 8. klasse foregik udregningerne ved hjælp af papir og blyant, men så fik vi lov at låne lommeregnerne af skolen, hvilket lettede arbejdet meget. Nu i 10. klasse er der meget andet end plus- og gangestykker. Der er mange formler og sætninger, som vi gør klogt i at lære udenad, da det ellers vil blive svært at klare de mange ligninger, parabler osv. Hvis jeg spørger mine forældre om en parabel, får jeg svaret: »Hvad er det for noget?« Ja, der er sket mange forandringer siden 1963.

I engelsk lærer vi både at læse, skrive og tale sproget. Linda Hoffmann gør meget ud af, at vi skal kommunikere på engelsk, og stile og cloze-tester skal også

afleveres. Vi har arbejdet med forskellige bøger, skuespil og en enkelt musical, »Chess«. Jeg synes, det er godt med lidt afveksling, ellers ville det hurtigt blive kedeligt. Inden eksamen træner vi også lytteøvelser, som vi skal høre på og derefter gengive på dansk.

Tyskundervisningen foregår på stort set samme måde som i engelsk bortset fra, at der er dobbelt så meget grammatik, og at det er tysk, vi snakker.

I samtidsorientering beskæftiger vi os med politik, samfundet, kriminalitet, narkotika og den teknologiske udvikling, som ingen kan undgå at støde på i hverdagen.

Idræt har vi i to timer i træk. Vi kan vælge mellem forskellige ting: volleyball, fodbold, badminton, gymnastik, svømning eller at løbe en tur, bare det har noget med idræt at gøre.

I de mindre klasser havde jeg formning, hvor der blev klistret, malet, tegnet, klippet, leget med ler og lavet figurer af papmaché. Det var utroligt sjovt, og vi fik lov at bruge vores fantasi fuldt ud.

Musiktimerne blev brugt til at synge og spille på de forskellige instrumenter. Det, jeg husker bedst derfra er, at vi altid ville danse til »Åh, Susanne, vil du gifte dig med mig?«. På skolen har der været afholdt »Musikalske Venner«, hvor så at sige alle kunne stå frem og synge, eller hvad de var bedst til.

Klassens time er timen, hvor eventuelle problemer bliver diskuteret. Den bruges også til, at vi fra 1. klasse lærer at færdes i trafikken og lærer om spiritus m.m. I løbet af skoletiden har vi været ude på en færdselsskole 3 gange. Først gik vi rundt, så cyklede vi, og til sidst kørte vi i bil, det vil sige i en lille go-cart.

I frikvartererne opholder de fleste sig indendørs. Nogle er ude at spille fodbold, lege klat, eller de er simpelthen smidt ud.

Det, jeg husker bedst fra skoletiden, er

Pia Eriksen, datter af Inge Eriksen.

lejrturene og vores skuespil. Det var i 7. klasse, vi opførte stykket »Ånden i Flasken«. Selve stykket varede 2-3 timer og blev opført 3 aftener plus generalprøven, som de daværende 9. og 10. klasser overværede. Vi brugte omkring 3 måneder af skoleåret på at lære det og på at sy kostumer. Men til gengæld fik vi en oplevelse, og vi lærte meget af at stå på scenen. Det tror jeg, klassen sent vil glemme.

På udflugter har vi blandt andet aflagt besøg på Kellogs-fabrikken i Svendborg. Vores lejrskoler har gået til Rue Dam, Vejlbj Fed, Lønstrup, Fanø og Gotland.

Trine Langhoff har lært os at tage hensyn til hinanden, selvom det faktisk ikke er nødvendigt mere. Til trods for sit handicap som svagtseende har hun lært at klare sig på så godt som egen hånd.

Jeg er glad for at kunne se tilbage på en dejlig og lærerig tid som elev på Paarup skole. Når jeg som afgangselev til sommer tager afsked med skolen, vil jeg håbe, at vi ses om 25 år.

Ansatte ved Paarup Skole

*Elsebeth Abildgaard
(læ)*

Mette Ambrosius (læ)

Jørgen Amstrup (læ)

Kirsten Amstrup (læ)

Anny Andersen (bl)

John Andersen (læ)

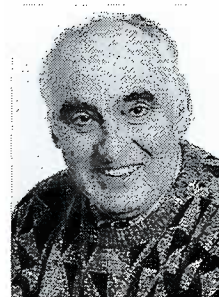
Pernille Merete Andersen (ta)

*Hanne Lisbeth Baagøe
(pc)*

*Gitte Bang-Madsen
(fr)*

Ove Bekker (ps)

Bent Birkegård (læ)

Lillian Bryder (se)

*Inger Bech Brønnum
(fr)*

*Anne-Lis Bøgehøve
(læ)*

Mogens Bøgehøve (vi)

*Allan Christiansen
(læ)*

Ulla Clausen (ks)

Helen Damm (læ)

Lisbet Ellegård (læ)

Kaj Friberg (læ)

Ketty Friberg (læ)

Lars Groth (læ)

Merethe Gårdsvig (læ)

Inger Hagelund (th)

Else Hansen (læ)

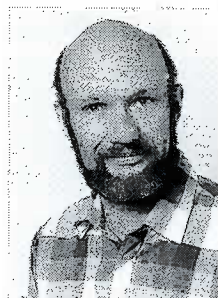
Frank Hansen (læ)

Kirsten Hansen (læ)

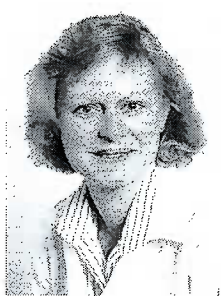
Klaus Hansen (læ)

Palle Hansen (læ)

Poul Erik Hansen (sk)

Susanne Karen Hansen (kl)

Bent Hartwig (læ)

Karsten Henningsen (læ)

Ingrid Henriksen (læ)

Jørgen Tofte Henriksen (in)

Lis Henriksen (se)

Linda Hoffmann (læ)

Anne Marie Hofmann (læ)

Vivi Jellum (læ)

Finn Tage Jensen (læ)

Solveig Køhler Jungdal (fr)

Mette Juul (læ)

Finn Westergård Klausen (sk)

Lene Koefoed (læ)

Lis Kondrup (læ)

Anne-Lise Hansen Kops (læ)

Tove Langkilde (læ)

Lisbeth Andrup Larsen (fr)

Gert Louw (læ)

Frede Lund (læ)

*Hans Christian Lærke
(fr)*

Lillian Madsen (læ)

Åge Bach Madsen (læ)

Anni Mouritzen (læ)

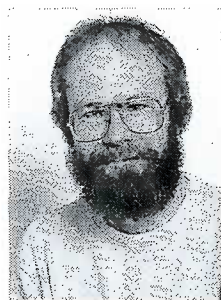
Alice Nielsen (læ)

Kai Erik Nielsen (læ)

Raimond Nielsen (læ)

*Svend Erik Nielsen
(læ)*

Jette Nordenbæk (kl)

Ellen Nyholm (læ)

Jes Nyland (læ)

Anni Olesen (læ)

Jytte Polenz (læ)

Karin Ramskov (læ)

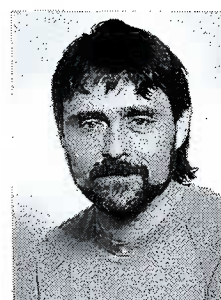
*Anne-Lise Rasmussen
(læ)*

Ejler Rasmussen (læ)

*Merete Rasmussen
(læ)*

*Torsten Rasmussen
(pc)*

Kurt Ravnkilde (ku)

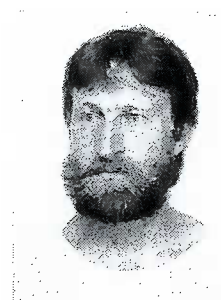
Karl Sander (læ)

*Arne Skovgård
Schmidt (læ)*

Lillian Schou (læ)

Erik Skøtt (læ)

Pia Svane (læ)

Ulla Svarre (læ)

Inger Søgård (læ)

Tove Sørensen (læ)

Flemming Terkildsen (læ)

Bente Theil (læ)

Elisabeth Thoke (bl)

Inge Skouboe Tholle (læ)

Else Marie Tinggaard (læ)

Søren Vestergaard (læ)

bl = børnehaveklasseleder
fr = ansat ved fritidsordningen
in = inspektør
kl = klinikassistent
ks = konsulent for specialklasserne
ku = skolekonsulent for kuratorvirksomhed
læ = lærer
pc = pædagog i centerklasserne
ps = psykolog
se = sekretær
sk = skolebetjent
ta = tandlæge
th = tale-høre-pædagog
vi = viceinspektør

Rengøringspersonalet ved Paarup skole. Stående (fra venstre): Irene Thomsen, Anette Andreasen, Vibeke Hansen, Kirsten Bay-Kastrup, Edel Jensen, Dorthe Andersen, Else Dalgård, Signe Larsen, Lillian Schønberg, Else Frederiksen, Else Bekholm, Martha Pedersen, Jytte Poulsen, Sonja Olesen. Siddende (fra venstre): Bente Rasmussen, Jytte Ragus, Ulla Olsen, Birtha Larsen, Lis Ranck, Irma Christensen, Annelise Overby, Jette B. Larsen, Jytte Lund.

Hvor stammer oplysningerne fra?

Afsnittet om skolens historie før 1963 bygger hovedsageligt på materiale, der er fundet i Landsarkivet for Fyn, hvor følgende arkiver viste sig at rumme meget stof:

Fyns bispearkiv, Odense amtsprovstis arkiv, Odense herreds provstearkiv, Odense Katedralskoles arkiv, Paarup kommunale arkiv, Paarup præstearkiv, Ryttergodsets arkiv, Sankt Knuds landsogns arkiv og Skårup Statsseminariums

arkiv. Udførlige henvisninger kan ses på Paarup Lokalhistoriske Arkiv, der også selv ligger inde med meget materiale vedrørende skolens historie efter 1870. - Skolens historie gennem de sidste 25 år er af skoleinspektør Jørgen Tofte Henriksen skrevet dels på grundlag af egne notater og dels på grundlag af skolens arkiv. - De mange enkeltbilleder af skolens ansatte er taget af Peter Ohlsen, ABC Skolefoto, Ålborg, mens billedet af rengøringspersonalet er taget af Allan Christiansen.

